

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематаграфіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР.

№ 40 (635)

Субота, 4 кастрычніка 1947 года.

Цана 50 кап.

ПАТРЫЯТЫЧНЫ АБАВЯЗАК

Савецкая літаратура і савецкае мастацтва з значнымі поспехамі сустракаюць трыццятую гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У іх радках адным з перадавых атрадаў з'яўляецца беларуская савецкая літаратура і мастацтва. Нагніеныя вялікімі ідэямі Леніна—Сталіна, яе творцы самааддана служылі справе ўмацавання нашай магутнай савецкай Радзімы, справе ўзвешчання гераічных спраў нашага народа перад усім светам.

Савецкі чалавек за гэты параўнальна кароткі трыццятгадовы тэрмін прайшоў чад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна велізарныя шляхі. Ён, заваяваўшы ўдзельны першы ў свеце сацыялістычны лад грамадства. Ён, вытрымаўшы неймаверныя выпрабаванні і пакуты, абараніў сваю маладую дзяржаву ад хіжых імперыялістаў у дні грамадзянскай вайны. Ён перабудаваў усю эканоміку адсталай царскай Расіі на новы лад і ў дні сталінскіх пяцігодкаў стварыў буйную індустрыю і перадавую калгасную сельскую гаспадарку. Ён у дні Вялікай Айчыннай вайны самааддана змагаўся за чэсць, свабоду і незалежнасць сваёй дарагой Радзімы і выйшаў пераможцам. Савецкія людзі не толькі вызвалілі сваю зямлю ад фашысцкіх захопнікаў, але прынеслі сцяг свабоды сваім зарубажным братам.

Якія-б цяжкасці ні паўставалі на шляху савецкага народа, якія-б нягоды ні сустракалі яго, ён мужна адольваў іх, не прыніжаў і не схіляўся, высока нёс сцяг свайго савецкага першародства.

Адкуль узятая ў нашых людзей такая душой якасці? Народы, што насяляюць нашу Радзіму, заўсёды вызначаліся мужым і вялікім сэрцам. Але галоўны рыс іх характару выхаваны савецкім ладом, вялікай партыяй Леніна—Сталіна.

Таварыш Жданав гаворыць: «Мы сёння не тыя, што былі ўчора, і заўтра будзем не тыя, што былі сёння. Мы ўжо не тыя рускія, якімі былі да 1917 года, і Русь у нас ужо не тая, і характар у нас не той. Мы змяніліся і выраслі разам з тымі велізарнымі пераўтварэннямі, якія карэнным чынам змянілі аблічча нашай краіны».

Веліч савецкага чалавека вызначыла яго ролю ў пасляваеннай свеце. Да яго з велізарнайсімі сімпатыямі ставяцца працоўныя людзі ўсёй зямной кулі. Ён надзейна абаронца малых народаў ад імперыялістычных драпежнікаў; ён незмірна змагаў супраць усіх тых, якія імкнуцца адрадыць расавыя тэорыі нямецкіх фашыстаў; ён наслядоўна змагаў за мір і дружбу паміж народамі. І не дзіва, што да вялікай савецкай краіны імкнуцца ўсе перадавыя, прагрэсіўныя, якое ёсць у зарубажных краінах. Савецкія пісьменнікі павінны вучыць людзей замежных краін новай агульначалавечай маралі.

Таварыш Жданав гаворыць: «Вядома, наша літаратура, якая адлюстроўвае лад больш высокі, чым любы буржуазна-дэмакратычны лад, культуру ў шмат разоў больш высокую, чым буржуазная культура, мае права на тое, каб навука дзюгін новых агульначалавечай маралі».

Гэта ўказанне таварыша Жданова мае значэнне задачы нашых работнікаў літаратуры і мастацтва. Але для таго, каб вучыць другіх агульначалавечай маралі, трэба паклоціцца з небяспечнай хваробай нізкапаклонства перад замежнай культурай, побытам і людзьмі.

Сёння мы дружым матэрыялы, якія сведчаць аб тым, што ў літаратуры і мастацтве Беларусі не цоўкам відаць выхата гэта небяспечная з'ява. Асобныя дзельцы мастацтва, паказваючы зарубажных реак-

цыянераў, не знаходзяць для іх у сваім арсенале даволі глебу і бізлітасных фарбаў.

Небеспэка нізкапаклонства перад Захадам выяўляецца ў выглядзе рэцэдыпаў буржуазнага нацыяналізма. Адсутнічае выразная класавая ацэнка пісьменнікаў і культурных дзельцоў мінулага, залічэнне ўсіх іх у разрад дэмакраты і патрыятаў, усхваляненне лібералаў, якія арыентаваліся на Захад.—вось у якіх формах выяўляюцца рэшткі буржуазна-нацыяналістычных настрояў у асобных літаратурных крытыкаў. Мы павінны правесці выразную мяжу паміж тымі прагрэсіўнымі пісьменнікамі і культурнымі дзельцамі, якія арыентаваліся на братнюю нам Расію, і тымі, якія ўсе свае пошукі накіроўвалі ў бок варожата нам Захада. А між тым, такія тэндэнцыі мелі ўжо ў часы савецкай улады. Так і на Украіне хвельвісты, так у нас буржуазна-нацыяналістычныя пісьменнікі імкнуліся ў сваёй творчасці арыентавацца на гітлерскую культуру Захада. Задача нашай марксіска-ленінскай крытыкі заключаецца ў тым, каб асвятліць гэты этап у развіцці нашай літаратуры, паказаць, як савецкія грамадзесць пад кіраўніцтвам партыі разграміла буржуазных нацыяналістаў і контрэвалюцыйна тэорыі, паказаць, як беларуская савецкая літаратура вырасла ў братняй сувязі з вялікай рускай літаратурай.

Рэакцыя ў многіх капіталістычных краінах цяпер узнімае галаву. Яна прапаведвае нанаісць да савецкага чалавека, які вынес на сваіх плячах галоўны цягар вайны, яна імкнецца падліць новую сусветную вайну.

Патрыятычны абавязак савецкага пісьменніка і дзельца мастацтва заключаецца ў тым, каб вырываць зладзескія намеры новых падпадпільчыкаў сусветнай вайны, паказваць іх, як варогаў свайго ўласнага народа, як агідных чалавеканенавіснікаў і канібалаў.

Сусветная рэакцыя рада была-б памешчыць маральную веліч і сілу савецкага чалавека, паказаць яго бязвольным, слабым і няўстойлівым.

Патрыятычны абавязак савецкіх пісьменнікаў і работнікаў мастацтва заключаецца ў тым, каб паказаць свету ўсю маральную веліч савецкага чалавека, яго загарванасць у Вялікай Айчыннай вайне, яго бязмежную адданасць сваёй камуністычнай партыі, сваёй савецкай Радзіме.

І тут перад імі бязмежная колькасць і вобразаў. Вялікая Айчынная вайна, у гэтым сэнсе, лепшая крыніца для нахнення. Подзвігі воінаў усіх нацыянальнасцей, мужнасць воінаў-беларусаў, легендарнае змаганне трохсоттысячнай арміі беларускіх партызан, — вось што з вялікай сілай павінна быць паказана нашай літаратурай і мастацтвам.

Не меншыя подзвігі твораць савецкія людзі ў справе аднаўлення разбуранага вайной і будавання новага.

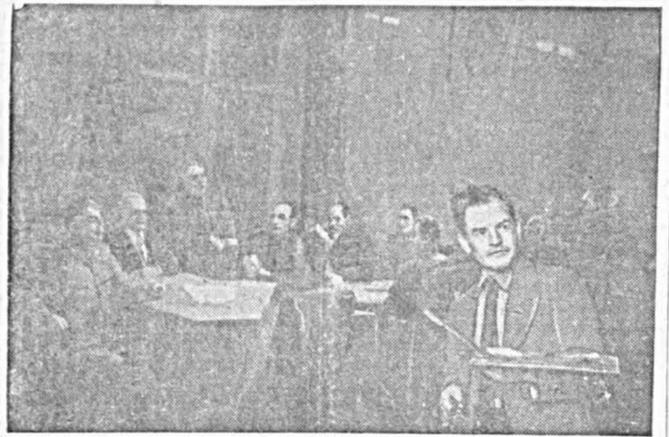
Самааддана праца савецкіх патрыятаў пры будаванні гігантаў індустрыі ў Беларусі—аўтамабільнага і трактарнага заводаў — лепшы тэмплік.

Увесь савецкі народ, у тым ліку і беларускі савецкі народ, імкнецца наперад, да новых творчых вышынь. Савецкія людзі чакаюць ад нашых пісьменнікаў, актараў, мастакоў, кампазітараў хваляючых твораў аб высокароднейшых якасцях, якія выявілі і выяўляюць патрыёты савецкай зямлі ў змаганні і ў працы.

Гэтымі творами мы павінны парадаваць нашу матці-Радзіму да 30-ай гадавіны Кастрычніка.

Гэтым самым мы выкаваем свой патрыятычны абавязак перад савецкім народам.

Да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі

На здымку: І. Ахрэмчык за работай над карцінай «Партызаны на прыёме ў таварыша Сталіна».

У мастака І. Ахрэмчыка

Старэйшы мастак савецкай Беларусі Іван Ахрэмчык працуе над новай карцінай, прысвечанай 30-годдзю Савецкай улады: «Партызаны на прыёме ў таварыша Сталіна».

Ён піша гістарычнае палатно аб значнай падзеі гадоў Вялікай Айчыннай вайны—прыёме таварышам Сталіным у Крэмілі летам 1942 года праслаўленых народных месціцаў—партызанскіх камандзіраў.

Перад ім невялікі, сціпла абстаўлены пакой—прыёмная таварыша Сталіна. За сталом таварыш І. В. Сталін, а таксама В. М. Молатаў, К. Е. Варашылаў, П. К. Панамарэнка, М. К. Панамарэнка. Яны сустраліся з лепшымі прадстаўнікамі партызанскага руху, срод якіх вядомыя ўсім народам партызанскія камандзіры—С. Каўпак, В. Казлоў, А. Фёдарав, Т. Лінькоў, М. Шымароў (батька Мінай) і многія другія. Яны вырашаюць важнейшыя жыццёвыя пытанні барацьбы савецкага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на акупаванай тэрыторыі.

Гэтая актуальная і надзвычай важная тэма доўгі час хвалявала мастака Івана Ахрэмчыка. Эскіз карціны быў зроблены яшчэ ў 1946 годзе. Прайшоў год напружанай работы і творчых пошукаў. Многія дэталі, якія былі ў эскізе, зменены. Вырашаны пытанні, якія да гэтага часу былі няяснымі для мастака. Нарэшце, работа над карцінай падходзіць да свайго завяршэння.

Мастак пры вырашэнні гэтай важнай тэмы імкнецца захаваць жыццёвую праўду, тую канкрэтную гістарычную абставіну, у якіх адбылася сустрэча. Разам з тым ён умела перадае самую сутнасць тэмы—цвёрды ўпэўненасць нашага народа ў перамозе над ворагам. На першым плане мы бачым вялікага Сталіна. Ён, спакойны і ўдумлівы, сядзіць за сталом і гутарыць з прысутнымі. Побач В. М. Молатаў, К. Е. Варашылаў, П. К. Панамарэнка. Вобразы іх выкананы з вялікім умельствам у рэалістычным плане. Нельга не зазірнуць і вобразамі партызанскіх камандзіраў. Яны атрымаліся мужнымі, валавымі і энергічнымі, такімі, як уявілі іх наш савецкі народ. Кожнаму з іх нададзена індывідуальная характарыстыка. У выніку вобразы, створаныя ў карціне, «Партызаны на прыёме ў таварыша Сталіна», атрымаліся цікавымі і каларытнымі. Умела зноўдзена кампазіцыя, прастата фарбаў і адсутнасць лішніх дэталю надаюць карціне яскасць і прастату. Перад імі ва ўсёй велічы паўстаюць суровыя напружаныя дні Айчыннай вайны.

Новая карціна мастака Івана Ахрэмчыка «Партызаны на прыёме ў таварыша Сталіна» з'явіцца значным укладам у скарбніцу савецкага выяўленчага мастацтва.

Святкаванне юбілею Нізамі

У Баку адбылося ўрачыстае паседжанне Прэзідыума Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР сумесна з праўленнем Саюза савецкіх пісьменнікаў Азербайджана.

Пад бурны апладысменты ўдзельнікі паседжання выбіраюць у ганаровы прэзідыум Палітбюро ЦК ВКП(б) на чале з таварышам І. В. Сталіным.

Паседжанне адкрыў генеральны сакратар Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР А. Фадзееў, які перадаў братняе прывітанне пісьменнікам Азербайджана і працоўным рэспублікі.

З дакладам «Спадчына Нізамі і нашы сучаснасць» выступіў старшыня праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Азербайджана Сamed Вургул.

На наступных паседжаннях былі заслушаны даклады Мехці Гусейна «Пісьніар любові і шчасця» і П. Ангадольскага «Нізамі і савецкая культура».

З прывітаннімі выступілі прадстаўнікі шматлікіх дэлегацый з братніх рэспублік, якія прыбылі на святкаванне юбілею.

Тэатр оперы і балета імя Ахундава падрыхтаваў оперу кампазітара Бадалбейлі «Нізамі». Драматэатры тэатр імя Азізбека паказаў да юбілейных дзён спектаклі «Фархад і Шырын» Самеда Вургуна і «Нізамі» Мехці Гусейна.

Кампазітары Азербайджана напісалі на гэты юбілейны музычныя творы.

25 верасня на радзіме паэта ў Кіравабадзе ля маўзалея Нізамі адбыўся мітынг, які адкрыў старшыня выканкома Кіравабадскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных тав. Бабаеў. Першае слова прадстаўляецца А. Фадзееву. Ён перадаў ад пісьменнікаў СССР братняе прывітанне азербайджанскаму народу.

Пасля мітынга прысутныя накіроўваюцца да грабніцы Нізамі і ўскладаюць вянкі на магілу паэта.

Вечарам у памяшканні гарадскога тэатра адбылася вячэра на юбілейнае сесіа Акадэміі навук Азербайджанскай ССР. Паседжанне адкрыў прэзідэнт Акадэміі навук прафесар Мамедаліў.

З дакладам «Нізамі Гянджэві і яго творчасць» выступіў кандыдат філалагічных навук тав. Араслі.

З прывітаннімі прамовамі выступілі: акадэмік навук СССР — акадэмік тав. Мешчэраў, ад Інстытута ўсходназнаўства Акадэміі навук СССР—акадэмік тав. Гаралеўскі, ад пісьменнікаў Югаславіі—Іва Андрыч і ад пісьменнікаў Балгарыі—Георгі Караслаў.

Удзельнікі сесіа з велізарным удзелам прынялі прывітаннае пісьмо таварышу І. В. Сталіну.

Юбілейная выстаўка

У Маскве, у музеі імя Пушкіна, адкрыта мастацкая выстаўка, прысвечаная 800-годдзю сталіцы нашай краіны. На выстаўцы прадстаўлены каля 200 карцін, малюнкаў і 25 скульптур. Сярод выстаўленых твораў уключаюцца «Юры Далгарыкі» Дабрыніна, «Вуліца Горкага» А. Гер-

сімава, «Васіль Блажэнны» Гарэлава, «Гуліне на Дзівочым полі» Юона, «Аляксандраўскі сад» І. Сакалова, «Савецкая плошча» Зяленскага, скульптуры «Талстой» і «Кутузаў» Маркурава і рад іншых работ.

М. ГАРБУНКОУ.

Новыя тэатры ў Беларусі

Совет Міністраў Беларускай ССР вырашыў стварыць у рэспубліцы 2 новых тэатры.

Пачалася падрыхтоўка да адкрыцця Беларускага абласнога драматычнага тэатра ў г. Мазыры. Акрамя Палескай вобласці, ён будзе абслугоўваць насельніцтва гарадоў Гомеля і Добруша.

Арганізацыя калгасна-саўгаспм тэатр у Полацку. Для новаствараемых тэатраў камплектуюцца калектывы творчых работнікаў, рамантуюцца і прыводзяцца ў парадак адведзеныя для тэатраў памяшканні.

(БЕЛТА).

Коратка

Гэтымі днямі на аб'яднаных паседжаннях мастацкага саветаў Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР і Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета былі прыняты лібрэта оперы «Кастусь Каліноўскі» (аўтар М. Клімковіч) і лібрэта оперы «Алесь» (аўтар П. Броўка).

У ліпені гэтага года работнікі кінематаграфіі Беларусі ўключыліся ва ўсеагульнае сацыялістычнае спаборніцтва. Надаўна Міністэрства кінематаграфіі СССР падняла вышні спаборніцтва Мінскае абласное Кіраўніцтва кінофікацыі (начальнік т. Жук) заняў у спаборніцтве трэці месца.

Напісанне кнігі аб Мінскім трактарным заводзе

На здымку: паседжанне праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР на Мінскім трактарным заводзе. Злева направа: П. Глебка, С. Майхровіч, П. Броўка, Д. Чэрванёў, партгор ЦК ВКП(б) на трактарным заводзе Л. Лубеннік, дырэктар завода М. Ращанава.

27 верасня на Мінскім трактарным заводзе адбылося пашыранае паседжанне праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, прысвечанае напісанню кнігі аб будаўніцтве завода.

Адкрываючы паседжанне, П. Броўка гаварыў аб той пачаснай задачы, якая стаіць перад пісьменнікамі Беларусі ў справе стварэння кнігі пра будаўніцтва гіганта прамысловасці.

— Мы павінны, — зазначыў ён, — выпусціць гэтую кнігу да моманту адкрыцця завода.

Слова даецца галоўнаму інжынеру завода тав. Паўлаву.

— Мінскі трактарны,—зазначыў ён,—будзе самым буйным заводам у Беларусі. Ён будзе адзіным у усям свеце, у якім усе рабочыя класу. Гэта часткова тлумачыцца і тым, што Беларусь у мінулае была краінай сельскагаспадарчай. Сталінскія пяцігодкі змянілі аблічча краіны. У рэспубліцы будзе такі гігант прамысловасці, як трактарны завод. Ён зменіць аблічча сталіцы. Успешнаю наша сельскагаспадарка будзе мець свае трактары. Усе гэта мы

— У кнізе, над якой будуць працаваць пісьменнікі, — гаворыць ён, — неабходна паказаць ведзарнае палітычнае і эканамічнае значэнне для росту нашай краіны Мінскага трактарнага завода. Мы цяпер разам з ростам карпусоў выходзім і калеры, якія прышлі да нас з беларускіх калгасаў і вёсак. На нашых вачах фармуецца іх светлагляд, ліквідуюцца перажыткі старога ў іх сядомасці. Калектывная праца нараджае новых людзей. Паклазь фармаванне новага рабочага класа—цікавая і першачарговая задача беларускіх пісьменнікаў.

— Мы ведаем беларускую літаратуру,—зазначыў у сваім выступленні П. Глебка,—як літаратуру пераважна аб вёсцы. У нас амаль няма твораў, у якіх-бы паказваўся рабочы клас. Гэта часткова тлумачыцца і тым, што Беларусь у мінулае была краінай сельскагаспадарчай. Сталінскія пяцігодкі змянілі аблічча краіны. У рэспубліцы будзе такі гігант прамысловасці, як трактарны завод. Ён зменіць аблічча сталіцы. Успешнаю наша сельскагаспадарка будзе мець свае трактары. Усе гэта мы

можа не прыцягнуць увагі беларускіх пісьменнікаў. Кніга аб трактарным заводзе павінна адлюстроўваць важнейшую старонку ў жыцці рэспублікі. Яна з'явіцца і першым крокам у напісанні твораў аб сацыялістычнай індустрыі, аб новым рабочым класе.

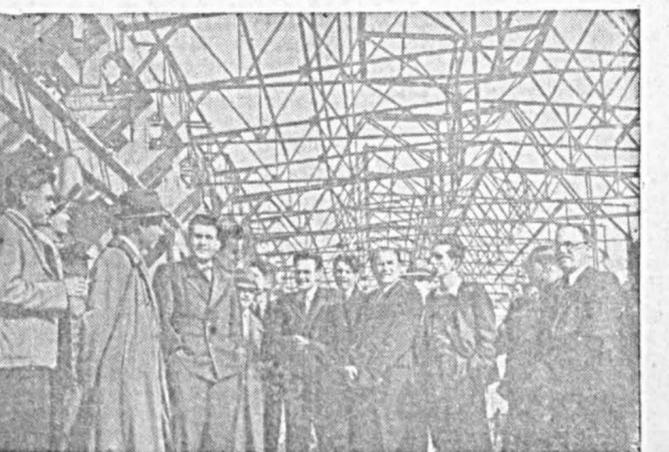
Інжынер завода тав. Шарамет прапануе выдаць дзве кнігі: адну аб тым, як будаваўся завод, другую—пра асабістае выпуская трактараў новай маркі.

А. Кучар заклікае пісьменнікаў глыбей вывучаць жыццё завода, каб больш яскрава паказаць фармаванне людскіх характараў, дружбу братніх рэспублік, дапамогу рускіх рабочых, якія вучылі на сваіх заводах нашу моладзь, пасылалі нам сваіх кваліфікаваных работнікаў.

У спрэчках таксама выступілі А. Міронаў, А. Зарыцкі і С. Майхровіч. Для напісання кнігі пра Мінскі трактарны завод створана брыгада пісьменнікаў у складзе М. Паслядоўна, П. Пестрака, І. Гурскага, А. Міронава, Ус. Краўчанкі, І. Мележа, П. Кавалёва, А. Стахоўча, А. Кулакоўскага, І. Грамовіча, А. Брыля, Р. Ніхана, В. Лютавая, Я. Салоўскага, Т. Хадкевіча, А. Зямцова і Т. Шчырабатава.

Для распрацоўкі тэматычнага плана кнігі выбраны камісія ў складзе дырэктара завода тав. Ращанава, галоўнага інжынера завода тав. Паўлава, партгора ЦК ВКП(б) на заводзе тав. Лубеннікава і пісьменнікаў П. Броўкі, А. Кучара і А. Міронава.

У гэты дзень пісьменнікі наведлі цэхі і знаёміліся з ходам будаўніцтва завода.

На здымку: беларускія пісьменнікі на будаўніцтве Мінскага трактарнага завода. Фота Г. Бугаенкі.

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

АБ ПРАВЯДЗЕННІ ВЫБАРАУ У АБЛАСНЫЯ, РАЕННЫЯ, ГАРАДСКІЯ, СЕЛЬСКІЯ І ПАСЯЛКОВЫЯ СОВЕТЫ ДЭПУТАТАУ ПРАЦОУНЫХ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі настанаўляе:

Прызначаць выбары ў абласныя, раённыя, гарадскія, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных Беларускай ССР на нядзелю 11 студзеня 1948 года.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

Н. НАТАЛЕВІЧ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

А. БОНДАР.

27 верасня 1947 года.

г.р. Мінск.

ЗАДАЧЫ ЧАСУ

Я. РАМАНОВІЧ

Прадэмія навукі, літаратуры, мастацтва, уся наша савецкая інтэлігенцыя, сёння, больш як калі-небудзь, жыве актуальнымі пытаннямі нашай камуністычнай ідэалогіі, жыве праблемамі найлепшага ўвасаблення леніна-сталінскіх ідэй у сваёй творчасці.

Паставы ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б) на пытанні літаратуры, кіно і тэатра, дыскусія па філасофскіх праблемах,—усё гэта, як вяснова наваліцца, прайшло над нашай творчай нівай, насытаючы яе жывымі творчымі сокамі для далейшага бурнага росту і спеласці.

Пасля таго, як мінуў год з дня апублікавання гэтых гістарычных рашэнняў нашай партыі, мы можам гаварыць аб пэўных выніках гэтых мераў, што адназначна выключна станючыю ролю ў агульным уздыме нашай ідэалагічнай дзейнасці, у наглыбленні нашых творчых пошукаў, у нараджэнні твораў, якія шырока і праўдліва адлюстроўваюць усё багацце духоўных сіл нашага народа і матэрыяльнай магутнасці нашай сацыялістычнай дзяржавы.

Спраўды, калі мы звернемся да нашай драматургіі, то заўважым, што новыя творы, якія з'явіліся за апошні час, яра вызначаюцца глыбінэй закрутых у іх тэм, філасофскім абгульненнем з'яў і працягваюць жыццё і, галоўнае, выключнай увагай да чалавека, яго ўнутранага светапогляду, яго пачуццяў, дзей і ўчынкаў.

Чалавек, савецкі патрыёт, як носьбіт самых перадавых, прагрэсіўных камуністычных ідэй нашага часу, усё больш і больш увагі ў творчасці нашых драматургаў. Разумны, вольны, чулы, адданы большэвіцкай партыі і савецкай Радзіме, заўсёды здольны на баявыя і працоўныя подзвігі,—воў тэатру гераі, які пераможна крочыць з п'есы ў п'есу, узыходзячы на сцэну нашых тэатраў, застаецца ў сэрцы нашага гледача, які ўзор волі, сілы і характава. Гэта — Канстанцін Заслонаў, гераі Вялікай Айчыннай вайны і партызанскай барацьбы нашага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, гэта — Леў Даватар, біскупскі генерал, сталінскі камандарм глыбокага рэйда па тылах ворага, гэта — Андрэй Саквіч, руплівы гаспадар калгасных палеткаў, востры барачыб за ўраджаі, за хлеб, за замойнае жыццё калгаснікаў; гэта — Пракор Корж, рэкардсмен-стханавец, атрар новых высокіх метадаў будаўніцтва пры аднаўленні нашых разбураных варажым нашэццем гардоў, гэта, нарэшце,—маладая дзяўчына Люба Быврова, удзельніца гераічнай абароны Севастопалю. Рад мастацкіх вобразаў чужога чалавека ў нашым мастацтве маюць усё больш і больш значэння.

Гэтыя спыткі сведчаць не толькі аб нашым павароце да савецкай рэчаіснасці, да сучаснай савецкай п'есы, але і аб выразнай росце тэатральнай культуры ў савецкім мастацтве сучаснай тэм, чаго, на жаль, вельга скажаць аб тэатры імя Якуба Коласа. Гэты тэатр выпусціў тры новыя спектаклі: «На белым свеце», «Далека ад Сталінграда» і «Рускае пытанне», — аднак, у сэнсе мастацкай якасці гэтыя спектаклі стаяць значна ніжэй творчых мажлівасцей тэатра.

Тэатр усю сваю увагу і сілы накіраваў на стварэнне юбілейнага спектакля «Гамлет» Шапсіра, дэкларацыю яго як свой экзамэн на творчую спеласці, экзамэн на атэстат сталасці.

Здзіўляе гэткае паставіна пытання: чаму савецкі тэатр, створаны і выхаваны ў савецкіх умовах (я маю на ўвазе не толькі тэатр Якуба Коласа, але і тэатр Янкі Купалы, які таксама ў час свайго юбілею трымаў экзамэн на «атэстат сталасці» на трагедыі Шэкспіра «Рамео і Джульета»), павінны звартацца ў падобныя выпадкі да заходняй драматургіі. Адкуль узалася такая канцэпцыя, што савецкі тэатр абавязкова павінен трымаць экзамэн на творчых заходняй драматургіі, падагульняючы свой 25-гадовы творчы шлях—шлях савецкага тэатра?

Не маючы ніякага намеру зменшыць сучаснае значэнне твораў вялікага англійскага драматурга, у той-жа час цяжка паглядзець і з такім становішчам, што савецкі тэатр толькі тады вытрымае экзамэн на мастацкую сталасці, калі ён паставіць спектакль на заходне-еўрапейскай класіцы, а не на лепшым творы савецкай драматургіі ці на лепшых узорх рускай класікі, якая мае гэткае-ж сучаснае значэнне і больш блізкае нам сваімі дэмакратычнымі ідэямі, прагрэсіўнай думкай, гуманізмам і славянскай прыродай.

Мы ставім і будзем ставіць Шапсіра, як і іншых выдатных класікаў, будзем ставіць лепшыя драматычныя творы заходняй літаратуры сучаснага і мінулага, але-ж зусім не абавязкова здаваць творчы экзамэн імяна на заходніх творах, а між іншым, гэта стала напісанай, але ўстойлівай традыцыяй нашых тэатраў, і, што яшчэ горш, нашых тэатральных навуковых устаноў. Сёлёты пераводны на трэці курс экзамэн драматычнай студыі тэатра імя Янкі Купалы быў амаль цалкам пабудаваны на творах заходняй драматургіі і рускай класіцы (з 12 паказаных студыямі ўрўкаў шэсць належалі заходне-еўрапейскім класікам, пяць—рускім), адзін урўкаў быў з сучаснай, перакладзенай на беларускую мову п'есы, дарчы вельмі слаба распрацаваны, і ніводнага ўрўка не было з твораў беларускіх пісьмемнікаў, хаця студыя рыхтуе кадры для беларускага тэатра.

Калі дадаць да ўсяго гэтага тое, што ў нашым тэатры оперы і балета з шасці п'есаў становяць пяць належаць заходне-еўрапейскім аўтарам, а ў Яўрэйскі Дзяржаўны тэатр БССР толькі ў апошні час адкрыў фырт, каб пусціць свежы вецер сучаснай драматургіі і правяртыць свой досыць заліжаны рпертуар старых яўрэйскіх меладрамаў, якія праслаўляюць і эстэцікі смакуюць стары дарэволюцыйны яўрэйскі побыт і «самадольную» мору аб Палесціне і Амерыцы, як «краінах яўрэйскага шчасця» (п'еса «Музыкант» Галкіна), то маюцца будзе досыць ясны. Правы нізкапаклонства і некрытычнага захоплення ўсім чужаземным—досыць моцна ў нашым мастацтве і з імі неабходна весці рашучую барацьбу.

Мы з'яўляемся сведкамі надзвычай цікавых працэсаў і з'яў, якія адбываюцца ў нашай драматургіі і тэатрах. Мы ўсе—удзельнікі вялікага творчага ўздыму нашага савецкага мастацтва. Безумнаа ўвага да нашых дзей і спраў і кіраўніцтва нашай работай з боку мудрай большэвіцкай партыі, своечасовае і бязлітаснае выкрыццё нашых памылак і ясна арыентацыя па шляху да новых творчых дасягненняў і вышын—забяспечваюць наш рост і развіццё.

Мы жывем поўнакроўным духоўным жыццём, мы змагаемся за новыя здабыткі культуры, якія прыносяць карысць усаму праўдзіннаму чалавечтву, мы жывем поўным усудамленнем сваёй магутнасці, свайго адзінства, свайх мірных творчых камуністычных перспектываў, у той час, як за межамі Радзімы жыве неспакой, пагроза блізкіх эканамічных і сацыяльных крызісаў, шалёная трата народных сродкаў на падрыхтоўку новай сусветнай вайны; жывуць прыму, захоп і грабежніцтва сярод блага дня моцных капіталістычных дзяржаў над малымі народамі.

Сучасная культура буржуазных краін, яе літаратура і мастацтва досыць ясна і пераканаўча адлюстроўваюць гэты распал капіталістычнага грамадства.

М. ГОРЦАЎ, Л. САДОЎСКІ

Нізкапаклонства перад чужаземшчынай—шкодны перажытак капіталізма

Савецкая краіна з'яўляецца самай перадавай, самай дэмакратычнай і самай прагрэсіўнай краінай у свеце. Яна смела і ўпэўнена ідзе да новых перамог, да новага ўздыму эканамікі, культуры і мастацтва. Вялікай рухавіцай сілай нашага грамадства з'яўляецца савецкі патрыятызм. Народы Савецкага Саюза, узброены ідэямі марксізма-ленінізма, патхніцца пачуццём савецкага патрыятызма, пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і вялікага Сталіна з поспехам змагаюцца за хутчэйшую ліквідацыю пасляваенных цяжкасцей, за дэтрмінавае выкананне і перавыкананне планаў сталінскай пяцігодкі, за пабудову камунізма.

Але на шляху паступовага пераходу ад сацыялізма да камунізма наша савецкая грамадства сустракае нявольна пераход, якія выяўляюцца ў перажытках капіталізма—бездзялінасці, апалітычнасці, нядабрасумленнага адносна да выканання сваіх службовых абавязкаў і інш. Адным з самых шкодных перажыткаў капіталізма з'яўляецца нізкапаклонства і схіленне перад усім інашэземным, перад буржуазнай навукай, культурай, мастацтвам.

Вядома, што агенты імперыялістычных дзяржаў заўсёды імкнуліся і імкнуцца падтрымліваць і развіваць шкодны перажытак капіталізма ў сьвядомасці нашых людзей і ў мятах паслабленай савецкай дзяржавы, у мятах варажэга ўплыву на найбольш устойлівых савецкіх грамадзян. Падтрымліваючы і развіваючы нізкапаклонства перад усім інашэземным, перад навукай, культурай і мастацтвам Захада,—яны імкнуцца тым са-

спраўды, калі мы звернемся да нашай драматургіі, то заўважым, што новыя творы, якія з'явіліся за апошні час, яра вызначаюцца глыбінэй закрутых у іх тэм, філасофскім абгульненнем з'яў і працягваюць жыццё і, галоўнае, выключнай увагай да чалавека, яго ўнутранага светапогляду, яго пачуццяў, дзей і ўчынкаў.

Пасля таго, як мінуў год з дня апублікавання гэтых гістарычных рашэнняў нашай партыі, мы можам гаварыць аб пэўных выніках гэтых мераў, што адназначна выключна станючыю ролю ў агульным уздыме нашай ідэалагічнай дзейнасці, у наглыбленні нашых творчых пошукаў, у нараджэнні твораў, якія шырока і праўдліва адлюстроўваюць усё багацце духоўных сіл нашага народа і матэрыяльнай магутнасці нашай сацыялістычнай дзяржавы.

Спраўды, калі мы звернемся да нашай драматургіі, то заўважым, што новыя творы, якія з'явіліся за апошні час, яра вызначаюцца глыбінэй закрутых у іх тэм, філасофскім абгульненнем з'яў і працягваюць жыццё і, галоўнае, выключнай увагай да чалавека, яго ўнутранага светапогляду, яго пачуццяў, дзей і ўчынкаў.

Чалавек, савецкі патрыёт, як носьбіт самых перадавых, прагрэсіўных камуністычных ідэй нашага часу, усё больш і больш увагі ў творчасці нашых драматургаў. Разумны, вольны, чулы, адданы большэвіцкай партыі і савецкай Радзіме, заўсёды здольны на баявыя і працоўныя подзвігі,—воў тэатру гераі, які пераможна крочыць з п'есы ў п'есу, узыходзячы на сцэну нашых тэатраў, застаецца ў сэрцы нашага гледача, які ўзор волі, сілы і характава. Гэта — Канстанцін Заслонаў, гераі Вялікай Айчыннай вайны і партызанскай барацьбы нашага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, гэта — Леў Даватар, біскупскі генерал, сталінскі камандарм глыбокага рэйда па тылах ворага, гэта — Андрэй Саквіч, руплівы гаспадар калгасных палеткаў, востры барачыб за ўраджаі, за хлеб, за замойнае жыццё калгаснікаў; гэта — Пракор Корж, рэкардсмен-стханавец, атрар новых высокіх метадаў будаўніцтва пры аднаўленні нашых разбураных варажым нашэццем гардоў, гэта, нарэшце,—маладая дзяўчына Люба Быврова, удзельніца гераічнай абароны Севастопалю. Рад мастацкіх вобразаў чужога чалавека ў нашым мастацтве маюць усё больш і больш значэння.

Гэтыя спыткі сведчаць не толькі аб нашым павароце да савецкай рэчаіснасці, да сучаснай савецкай п'есы, але і аб выразнай росце тэатральнай культуры ў савецкім мастацтве сучаснай тэм, чаго, на жаль, вельга скажаць аб тэатры імя Якуба Коласа. Гэты тэатр выпусціў тры новыя спектаклі: «На белым свеце», «Далека ад Сталінграда» і «Рускае пытанне», — аднак, у сэнсе мастацкай якасці гэтыя спектаклі стаяць значна ніжэй творчых мажлівасцей тэатра.

Тэатр усю сваю увагу і сілы накіраваў на стварэнне юбілейнага спектакля «Гамлет» Шапсіра, дэкларацыю яго як свой экзамэн на творчую спеласці, экзамэн на атэстат сталасці.

Здзіўляе гэткае паставіна пытання: чаму савецкі тэатр, створаны і выхаваны ў савецкіх умовах (я маю на ўвазе не толькі тэатр Якуба Коласа, але і тэатр Янкі Купалы, які таксама ў час свайго юбілею трымаў экзамэн на «атэстат сталасці» на трагедыі Шэкспіра «Рамео і Джульета»), павінны звартацца ў падобныя выпадкі да заходняй драматургіі. Адкуль узалася такая канцэпцыя, што савецкі тэатр абавязкова павінен трымаць экзамэн на творчых заходняй драматургіі, падагульняючы свой 25-гадовы творчы шлях—шлях савецкага тэатра?

Не маючы ніякага намеру зменшыць сучаснае значэнне твораў вялікага англійскага драматурга, у той-жа час цяжка паглядзець і з такім становішчам, што савецкі тэатр толькі тады вытрымае экзамэн на мастацкую сталасці, калі ён паставіць спектакль на заходне-еўрапейскай класіцы, а не на лепшым творы савецкай драматургіі ці на лепшых узорх рускай класікі, якая мае гэткае-ж сучаснае значэнне і больш блізкае нам сваімі дэмакратычнымі ідэямі, прагрэсіўнай думкай, гуманізмам і славянскай прыродай.

Мы ставім і будзем ставіць Шапсіра, як і іншых выдатных класікаў, будзем ставіць лепшыя драматычныя творы заходняй літаратуры сучаснага і мінулага, але-ж зусім не абавязкова здаваць творчы экзамэн імяна на заходніх творах, а між іншым, гэта стала напісанай, але ўстойлівай традыцыяй нашых тэатраў, і, што яшчэ горш, нашых тэатральных навуковых устаноў. Сёлёты пераводны на трэці курс экзамэн драматычнай студыі тэатра імя Янкі Купалы быў амаль цалкам пабудаваны на творах заходняй драматургіі і рускай класіцы (з 12 паказаных студыямі ўрўкаў шэсць належалі заходне-еўрапейскім класікам, пяць—рускім), адзін урўкаў быў з сучаснай, перакладзенай на беларускую мову п'есы, дарчы вельмі слаба распрацаваны, і ніводнага ўрўка не было з твораў беларускіх пісьмемнікаў, хаця студыя рыхтуе кадры для беларускага тэатра.

Калі дадаць да ўсяго гэтага тое, што ў нашым тэатры оперы і балета з шасці п'есаў становяць пяць належаць заходне-еўрапейскім аўтарам, а ў Яўрэйскі Дзяржаўны тэатр БССР толькі ў апошні час адкрыў фырт, каб пусціць свежы вецер сучаснай драматургіі і правяртыць свой досыць заліжаны рпертуар старых яўрэйскіх меладрамаў, якія праслаўляюць і эстэцікі смакуюць стары дарэволюцыйны яўрэйскі побыт і «самадольную» мору аб Палесціне і Амерыцы, як «краінах яўрэйскага шчасця» (п'еса «Музыкант» Галкіна), то маюцца будзе досыць ясны. Правы нізкапаклонства і некрытычнага захоплення ўсім чужаземным—досыць моцна ў нашым мастацтве і з імі неабходна весці рашучую барацьбу.

Мы з'яўляемся сведкамі надзвычай цікавых працэсаў і з'яў, якія адбываюцца ў нашай драматургіі і тэатрах. Мы ўсе—удзельнікі вялікага творчага ўздыму нашага савецкага мастацтва. Безумнаа ўвага да нашых дзей і спраў і кіраўніцтва нашай работай з боку мудрай большэвіцкай партыі, своечасовае і бязлітаснае выкрыццё нашых памылак і ясна арыентацыя па шляху да новых творчых дасягненняў і вышын—забяспечваюць наш рост і развіццё.

Мы жывем поўнакроўным духоўным жыццём, мы змагаемся за новыя здабыткі культуры, якія прыносяць карысць усаму праўдзіннаму чалавечтву, мы жывем поўным усудамленнем сваёй магутнасці, свайго адзінства, свайх мірных творчых камуністычных перспектываў, у той час, як за межамі Радзімы жыве неспакой, пагроза блізкіх эканамічных і сацыяльных крызісаў, шалёная трата народных сродкаў на падрыхтоўку новай сусветнай вайны; жывуць прыму, захоп і грабежніцтва сярод блага дня моцных капіталістычных дзяржаў над малымі народамі.

Сучасная культура буржуазных краін, яе літаратура і мастацтва досыць ясна і пераканаўча адлюстроўваюць гэты распал капіталістычнага грамадства.

З раёнаў Палесся і Піншчыны вярнулася група студэнтаў і навуковых супрацоўнікаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, якія займаліся зборам беларускага фальклора. Запісана да 400 казак, легенд і сказаў аб славутым рэйдзе партызанскіх атрадаў Каўпака ў тыл ворага па раёнах Палесся вясной 1943 года. Запісаны таксама дзесяткі народных песняў, прыпеўкі, загадкі, прыказкі. Значнае месца займаюць творы, якія адлюстроўваюць калгаснае будаўніцтва і сказі, прысвечаныя стварэннікам савецкай дзяржавы В. І. Леніну і І. В. Сталіну.

Увесь сабранны матэрыял будзе выданы асобным зборнікам.

(БЕЛТА).

Гастролі вальнскага музычна-драматычнага тэатра ў Гродні

П'еса «Дарога на Украіну» украінскага драматурга Аляксандра Лявада ў Гродні пачаў гастролі Вальнскі абласны музычна-драматычны тэатр.

На працягу двух месяцаў тэатр пажка свае лепшыя работы — п'есы сучасных украінскіх драматургаў.

(БЕЛТА).

Абласны агляд мастацкай самадзейнасці

У Баранавічах адбыўся абласны агляд мастацкай самадзейнасці, у якім прынялі ўдзел 40 калектываў і звыш 100 выканаўцаў.

Заслужаны поспех выяўляе на долю харавых калектываў Асташынскай і Лаўрушэўскай хат-чытальняў Любчанскага раёна, якія выканалі рускія народныя песні. Цёпла быў прыняты калектыв мастацкай самадзейнасці Клецкага Дома культуры, які паказаў інсцэніроўку «На нашым полі». На аглядзе выступілі семі музыкантаў тав. Лямбовіч з Івянецкага раёна і тав. Андрушэвіч з Навагрудскага раёна.

Назменным поспехам карыстаўся хор сала Валікае Падлессе.

Лепшыя выканаўцы агляду будучы удзельніцаў у рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці.

(БЕЛТА).

Збор беларускага фальклора

З раёнаў Палесся і Піншчыны вярнулася група студэнтаў і навуковых супрацоўнікаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, якія займаліся зборам беларускага фальклора. Запісана да 400 казак, легенд і сказаў аб славутым рэйдзе партызанскіх атрадаў Каўпака ў тыл ворага па раёнах Палесся вясной 1943 года. Запісаны таксама дзесяткі народных песняў, прыпеўкі, загадкі, прыказкі. Значнае месца займаюць творы, якія адлюстроўваюць калгаснае будаўніцтва і сказі, прысвечаныя стварэннікам савецкай дзяржавы В. І. Леніну і І. В. Сталіну.

Увесь сабранны матэрыял будзе выданы асобным зборнікам.

(БЕЛТА).

Гастролі вальнскага музычна-драматычнага тэатра ў Гродні

П'еса «Дарога на Украіну» украінскага драматурга Аляксандра Лявада ў Гродні пачаў гастролі Вальнскі абласны музычна-драматычны тэатр.

На працягу двух месяцаў тэатр пажка свае лепшыя работы — п'есы сучасных украінскіх драматургаў.

(БЕЛТА).

Абласны агляд мастацкай самадзейнасці

У Баранавічах адбыўся абласны агляд мастацкай самадзейнасці, у якім прынялі ўдзел 40 калектываў і звыш 100 выканаўцаў.

Заслужаны поспех выяўляе на долю харавых калектываў Асташынскай і Лаўрушэўскай хат-чытальняў Любчанскага раёна, якія выканалі рускія народныя песні. Цёпла быў прыняты калектыв мастацкай самадзейнасці Клецкага Дома культуры, які паказаў інсцэніроўку «На нашым полі». На аглядзе выступілі семі музыкантаў тав. Лямбовіч з Івянецкага раёна і тав. Андрушэвіч з Навагрудскага раёна.

Назменным поспехам карыстаўся хор сала Валікае Падлессе.

Лепшыя выканаўцы агляду будучы удзельніцаў у рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці.

(БЕЛТА).

Апавяданні пра савецкага чалавека

Нядаўна ў серыі «Руская савецкая літаратура» выданы зборнік, у які ўвайшлі апавяданні трыццаці пісьмемнікаў—ад М. Горкага, В. Верасаева, А. Серафімовіча, А. Фадзеева да Ф. Наседкіна і Н. Емельянавай.

Зборнік сведчыць пра вялікіе дасягненні нашай літаратуры ў жанры невялікага апавядання.

У замежнай літаратуры ўсё больш і больш глухнуць галасы майстроў гэтага жанра. Адыйшлі ў мінулае і Бакачэ, і Серавантэс, і Стэндал, і Балзак. Справядліва асуджае іх іх Льюм Талстым уяўны «аб'ектывізм» Малааса, якому ўсероўна, як жыццё і паміраючы яго гераі. І ўсё-ж недасягальнасці для сучасных пісьмемнікаў Захада з'яўляюцца Балзак, Дэйкенс і нават Малааса. Не іх традыцыі, а традыцыі Тралана, Джэрэм Джэрэма, Дэйкаса імкнуча цяпер пераімаюць, растрачваючы пры гэтым ршту гуманічных адносін да літаратуры і жыцця, модныя навісткі буржуазнай літаратуры. У застылым каноне наведлі еўрапейскай і амерыканскай літаратуры ўсё абмежаванае, буднічнае, шэрае, пасрэднае. Маленькіх людзі, хутэй нават іх слядузі, чадаеўкі без вобліка, сыходзіць са старока еўрапейскай апавяданняў і навед.

Аўтары іх толькі захапляюцца хітра сплелымі сюжэтамі, а часопісы аб'яўляюць конкурсы на наведлі і апавяданні ў сем-восем слоў. Перавага аддаецца дэтэктыву і ўзвельчэнню злодзей-джынтльмена, гангстэра. Аўтары не грэбуюць белетрызацыяй ідэй нахштат такіх, што «чалавек любіць быць катам», што яшчэ суверь свет загіне, а мне каб чай піць», на што яшчэ значаць Горкі, прадказваючы пісаніну бяспартных валацуг у чалавечтве, падобных Луі Селіну, Ж. П. Саргу і Геры Мілеру.

Які вялікі кантраст з гэтымі творамі ўяўляе зборнік апавяданняў савецкіх пісьмемнікаў!

Творы М. Горкага: Лягенда пра Данко, «Як склаў песню» і першае «Апавяданні аб героях», (упершыню апублікаваныя ў часопісе «Наша дасягненні», № 7, 1930 г.), якімі адкрываецца зборнік, быццам выступаюць эпіграфамі да ўсёх наступных апавяданняў, якія захапляюць і радуць чытача.

Гэтыя тры апавяданні Горкага спраўды ўводзяць нас у зборнік. Лягенда пра Данко і паслякастрычніцкае «Апавяданні аб героях» звязаны паміж сабою ўнутраным ідэйна-мастацкім адзінствам. Услед за Горкім савецкія пісьмемнікі вярта працягваюць тэму паказа чалавека, які гаўту ахвяраваць сваім жыццём у імя агульнага

Някалькі асобна стаяць у зборніку апавяданні на тэмы аб творчасці. Здалася, як цяжка сказаць тут новае слова! В. Верасаева і К. Федзіна знайшлі яго. У Верасаева перамагае не стары чалавек, які шукае негэтэйшага характава, а малады мастак, што адкрыў правобраз хараста ў самым жыцці. К. Федзіна ў апавяданні «Рысунак з Леніна» паказвае вялікую радасць мастака, які пранікнуў у характар гераі праз самую цяжкасць увасаблення вобраза ў мастацтве.

У апавяданні І. Ільфа і Я. Патрова—«Тоня» паказана перавага звычайных савецкіх людзей над стандартнай амерыканскай «амывізіяцыяй». Шкада, што гэта вострая тэма паставлена ўсяго толькі ў адным апавяданні. Крыўдна таксама, што такія перакаленыя савецкія наведлі, як Л. Ляонаў, І. Эрэнбург не прадстаўлены ў зборніку зусім.

Выданне выбранных апавяданняў савецкіх пісьмемнікаў вярта безумоўна вітаць. Праўда, яно выклікае некалькі часта рэдакцыйных заўваг: не пад кожным апавяданнем абазначана дата яго напісання, а таксама адсутнічае прадмова. Складальнікі зборніка С. М. Патроў і Д. В. Юфэраў падаравалі нашым чытачам напрыдадні 30-годдзя Кастрычніка кнігу, якая выклікае гонар за нашу савецкую літаратуру, за яе пісьмемнікаў.

Воклады кніг беларускіх пісьмемнікаў, якія выдаюцца да 30-годдзя Кастрычніка.

шчасця. Кроў Данко цяць у жылых сучаснага шахтэра Пташкі («Пташка», А. Фадзеева), машыніста Русакова («Жалезная трава» В. Бахмеева), яго подзвіг жыве ў гераіме трыццаці савецкіх марак, якія паміраючы, хацелі знішчыць як мага больш ворагаў («Сцяг», В. Катаева). У заўвазе да загаловка апавядання В. Катаева адзначае: «У аснову гэтага апавядання паказаны сапраўдны выпадак». Ні Н. Ціхану да апавядання «Паяднік», ні В. Гросман да апавядання «Жыццё», ні А. Талстой да апавядання «Рускі характар», ні Л. Собалеў да апавядання «Трымае, старшыня!» не даюць гэтых заўваг. Аднак, у савецкага чытача ні адно з гэтых апавяданняў не выклікае сумненняў у жыццёвасці. Чаму гэта так? Чаму выключнае, гераічнае, самаадданае пераключылася з рамантызма ў рэ

Ліст з Ленінграда

ІДЭЙНАЯ СПЕЛАСЦЬ

Мастацтва мастацтва Ленінграда разам з усёй краінай рыхтуюцца да вялікага свята — 30-годдзя Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Для кожнага тэатра, для кожнага драматурга, актара, мастака падрыхтоўка кастрычніцкай прэмерыі павінна з'явіцца не толькі рэпертуарам аб мастацкіх дасягненнях нашага тэатральнага мастацтва, аб росце яго майстэрства, але, перш за ўсё, з'явіцца сведчаннем ідэйнай спеласці сацыяльнага тэатра, яго здольнасці жыць, востра і ярка адчуваць на патрабаванні і сучаснасці, патрабаванні народа. Мінуты сёння і большасць ленінградскіх тэатраў прыходзіць пад знакам рэалізацыі гістарычных рашэнняў Цэнтральнага Камітэта партыі па пытаннях літаратуры і мастацтва. Сучасны герой, савецкі чалавек, праца і подзвігі якога ўзвышалі Радзіму, завалодуў сцягам, выкаляючы жывы водгук у глядача.

У аб'ёмных спектаклях, над якімі працуюць цалкам ленінградскія тэатры, нашаму герою-сучасніку адведзена пачэснае месца. Не толькі ў драматычных тэатрах, але і ў музычных, а тут, у сваю чаргу, не толькі ў оперы, але і ў балете, распаўсюджваюцца тэмы сучаснага жыцця, праксычныя патрыятычныя ідэі любі да Радзімы, вернасці, самааданасці і бесстрашнасці, упертасці ў дасягненні мэты. Добра ў гэтым характары нашага сучасніка будучы ўзасоблены на сцэне ў дні ўсенародных урачыстасцяў.

Ужо цяпер, на тых урыўках, якія былі выкаваны на даўняў у залых Саюза кампазітараў, па тых сцэнічных эпізодах, якія былі паказаны на рэпетыцыях у тэатры оперы і балета імя С. М. Кірава, да ліку найбольш значных твораў можна аднесці новую оперу Івана Дзяржынскага «Кізыл-возер». Імя гэтага кампазітара шырока вядома савецкаму народу. Яно шырока звязана з першым дасягненнем савецкага операнага мастацтва. У сваёй оперы «Шкі Дов» Дзяржынскі таленавіта перадаў новай музычнай мовай ідэі, характары, шырока карціны народнага жыцця з цудоўнага рамана М. Шалахава.

Новая опера Дзяржынскага навіна апошвасці Пітра Варшугары «Людзі з чыстым сумленнем». Легендарны рэйд Каўпака, героіка партызанскіх будняў, неўміручая сіла любі да Радзімы і невычэрпная янавісць будорага, — усё, што рухала нашымі людзьмі ў незабытыя гады Вялікай Айчыннай вайны знайшло ў оперы Дзяржынскага ўсхваляванае, эмацыянальна-ўзвешанае адлюстраванне, вызначана ў ўзнятую, адухоўленаю, драматычна-напружаную мову.

«Кізыл-возер» — народна-героічная опера, і тэатр ставіць яе з падкрэслена эпічнай шчырай, надаючы дэяльна маўніцальныя формы. Паводле задумы пастапоўшчыкаў спектакль павінен з'явіцца саеабсабным помнікам, лягяднай мужнасці савецкіх людзей. Вобразы партызан — простых людзей з народа, якія знайшлі глыбокае ўвасабленне ў музыцы, будучы з такой жа сілай, чалавечнасцю і мастацкай паўнатой паказаны ў спектаклі, над якім працуюць лепшыя актормы і музыканты выдатнага рускага тэатра.

Грандыёзна задуманы фінал оперы. У ім паводле задумы аўтара павінны быць выказаны ідэі народнай перамогі.

У другім музычным тэатры Ленінграда — Малам оперным рыхтуюцца да 30-годдзя Кастрычніцкай опера кампазітара Ваю Мурадзілі «Надзвычайны камісар». У аснову оперы пакладзены матэрыял часоў грама-

дзянскай вайны, калі народ у бойках абараніў маладую савецкую рэспубліку.

Новыя спектаклі рыхтуюць і драматычныя тэатры. У тэатры драмы імя А. С. Пушкіна адначасова ідзе праца над двума спектаклямі — п'есай Нікалая Вірты «Хлеб наш надзеены» і п'есай Аляксандра Даўжэнікі «Жыццё ў выцненні». Гэта — драматычны творы, зусім розныя паводле сваёй мастацкай манеры і таго жыццёвага матэрыялу, які пакладзены ў аснову іх сюжэтнай пабудовы. Аднак, пры ўсёй рознасці, абедзве яны блізка і сваёй востра прачутай ідэяй жыццесварожальнай волі сучаснага савецкага чалавека. І калі ў адным выпадку ў Вірты гэтая тэма выражаецца на матэрыяле калгаснай вяскі, якая адраджаецца пасля вайны і ўстае на працутай ідэяй жыццесварожальнай волі сучаснага савецкага чалавека. І калі ў адным выпадку ў Вірты гэтая тэма выражаецца на матэрыяле калгаснай вяскі, якая адраджаецца пасля вайны і ўстае на працутай ідэяй жыццесварожальнай волі сучаснага савецкага чалавека.

Юблейным спектаклем Вялікага драматычнага тэатра імя М. Горькага з'яўляецца п'еса маладога савецкага пісьменніка Георгія Бярозкі «Камандары». Гэта — сцэнічная перапраца п'есы «Ноч пакавалода», якая была надрукавана ў часопісе «Знамя» і якая выкаляла заслужаную цікавасць у шырокага чытача. У п'есе малады пісьменнік імкнецца захаваць асновы элемента сюжэта апавесці, яе дэянае псіхалагічнае напружанне, яе ўсхваляванасць і тую ўзнятую рамантычную афарбоўку ўчынкаў і дыялогаў герояў, якая падкупляе ў апавесці і якая, безумоўна, зробіць уплыў на сцэнічнае ўвасабленне.

Ленінградскі тэатр камедыі намячае да пастаноўкі рад спектакляў і ў тым ліку спектакль, героем якога з'яўляецца любімы і вядомы герой Савецкай Арміі салдат Васіль Цёркіна. У п'есе «Васіль Цёркіна» Аляксандр Твардоўскі апытаецца прадуважна баявы ўчынкi свайго героя, яго адважнасць, кемлівасць, вяселасць і бесстрашнасць. П'еса-ж напісана на інаш аснове. Аўтары яе — ленінградскія паэты ў большасці былі ўдзельнікамі апошніх падзей Васіля Цёркіна яшчэ ў дні вайны з беларусамі. Тады на старонках газеты «На варце радзімы» ўпершыню з'явілася імя гэтага адважнага і кемлівага байца, які заваяваў пазней такую ўсенародную вядомасць. Паэты Ул. Ліўшы, М. Дудзі, А. Пракоф'ев, І. Аўраменка, А. Фліт, Е. Рывіна, А. Гітовіч прадставілі тэатру свой варыянт камедыі-агяды.

Сярод новых работ тэатра — пастаноўка п'есы Я. Пятрова «Востраў свету» — яркага сацыяльна-палітычнага памфлета, напісанага ў хуткім часе пасля моўскай правакацыі і выкрываў чорнай зграі падпальшчыкаў сусветнай вайны нямецкіх фашыстаў.

У кастрычніцкія дні ленінградцы ўбачаць два новыя сучасныя савецкія балеты: «Міліцыя» (музыка Б. Асаф'ева) — балет, прысвечаны героям югаслаўскага народа і «Юнацтва» (музыка ленінградскага кампазітара М. Чулакі) — аб шчаслівым жыцці пакалення, якое ўзрасціла Кастрычнікам.

Новыя спектаклі рыхтуюць і іншыя ленінградскія тэатры. Глядач чакае іх з цікавасцю і з законным жаданнем убачыць на ленінградскай сцэне яркія, ідэяна-мастацкія і поўнакаштоўныя творы, якія, працягваючы нашу радзіму, нашых цудоўных сучаснікаў, з'явіцца новай старонкай у развіцці савецкага тэатральнага мастацтва.

А. БЕЙЛІН.

Мастак А. Шыбінь. «Пасля аперацыі». Фотарэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

Максім ТАНК

Пасланне за мяжу

Дзе вы, сумленныя,
Перадаваць паэты?
Дзе ваши сагі,
Што калічуць за волю ў бой?
Чаму не гараць
Ваших сказаў і слоў самацвенты
І не чуваць зноў-рокату
Струн над зямляй?

Мо' баіцеся вы хмараў,
Што веюць над ваімі?
У сэрцы натхнення агонь
Назавусьмі пагас?
Голас ахрып у змаганні
З хаусней і вятрамі?
Каты купілі мо'
Ваши маўчанне і вас?

Слухайце-ж нашы напевы
З-за Буга, з усходу,
Голас паляў неабсяжнай
Савецкай зямлі,
Голас праўдзівы паэта
І голас народа,
Што далятае сягоння
Да ваших сяліб.

Зноў у крiных у ваших
Арудуець каты,
Зноў для працоўных
Будуецца імі турма,
Ткуць паўкі свае сеці—
Жалезныя краты,
Гібэды звіае
Карчынай масці чума.

Гора вам, гора,
Калі вы зноў у набаты
У час не ударыце,
Будзеце ў страху маўчаць,

І не ачысціце з нечысці
Душы і хаты,
І не расточыце
Лютую гадзіну ўчас.

Выпаўзучь зноў
З сваіх нораў і юды і здрады,
Будучь павестрам удушлівым
Грудзі трышчы:
Новы на плошчах
Распаліць агонь Таркевемады,
Вас і каб ваши
Заветныя думы спаліць.

Веж, у якім запалалі
Крэмлёўскіх зоры,
Ленін і Сталін!
Да шчасця шляхі нам далі,
І назавусьмі мы знішчым!
Лютые гора,
Сталі свабоднымі жыць
На свабоднай зямлі.

Гэта не просьба вам наша,
А персяражог
Людей, што пранеслі ў бою
Пераможнымі сцяг,
Які не знаюць
У сэрцы назломным трывогі
І плуг свой, і зброю
Трымаць у моцных руках.
16. IX. 1947 г.

Літаратурна-творчы гурток студэнтаў

На літаратурным факультэце Гомельскага педінстытута пачаў працаваць літаратурна-творчы гурток. Знятыя правадзіцца два разы ў месяц.

Планам работ літаратурнага гуртка прадугледжана абмеркаванне апошвасці «Звезда» Э. Казакевіча і «Спадарожнікі» В. Панвай, раману «Сцяпанавіч» А. Ганчара, «Універсітэт» Г. Канавалава,

«Шчасце» П. Паўленкі, «Буря» І. Эрэнбург, «Белая біроза» Бубенана, «Незвычайнае д'я» К. Федзіна і пазмы Я. Колас «Рыбакова хата».

Найбольш таленавіты ўдзельнікі гуртка прыняты ў члены літаратурнага аб'яднання пры абласной газэце «Гомельская праўда».

М. КАРПАЧОУ.

Абмеркаванне рэпертуара Яўрэйскага тэатра

(Паседжанне мастацкага савета Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савеце Міністраў БССР)

29 верасня адбылося чарговае паседжанне мастацкага савета Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савеце Міністраў БССР, прысвечанае абмеркаванню рэпертуара Яўрэйскага тэатра БССР. З дакладам выступіў дырэктар тэатра Я. Гольдшварц.

— Разшніце ЦК ВКП(б) па пытаннях рэпертуара тэатра і мерах па яго паліпшыню, якое выкрыла рад буйных хібаў у рэпертуарнай ліній многіх тэатральных калектываў, поўнацю ставалася і да нашага тэатра, — адзначыў ён. — Тэатр пачаў свой сезон у Мінску, не маючы ў рэпертуары ніводнай савецкай п'есы.

Я. Гольдшварц падрабізна спыніецца на рабоце калектыва тэатра пасля пастаноўкі ЦК ВКП(б).

— За сем месяцаў тэатр ажыццявіў пастаноўкі п'ес «Рускае пытанне» К. Сіманова, «Паўстанне ў гета» — П. Маркіша, «Глыбокі карэйні» — Д. Гоу і А. Д'Юэ. Цяпер рыхтуюцца да пастаноўкі п'есы на сучасныя тэмы: «Баця» — Панцялева і Дзякова, «Залатая званца» Барашкі і Шнеера, «Сустрэчы з юнацтвам» Арбузана, Такім чынам, у рэпертуары гэтага года з 11 п'ес — 5 п'ес прысвечаны адлюстраванню сённяшняга жыцця. Тэатр дапусціў памылку, калі паставіў п'есу Галкіна «Музыкант», у якой выявіўся нізкакалонства перад буржуазнай культурай. Цяпер мы ў сваёй рабоце ідзем па шляху пашырэння рэпертуара за лік сучасных п'ес. Тэатр мяркуе ў 1948 годзе ажыццявіць пастаноўку дзевяці п'ес, з іх сем — на сучасныя тэмы.

З судакладам выступіў М. Модэль. Ён адзначыў, што асновнай памылкай кіраўніцтва тэатра было тое, што яно не аддавала належнай увагі сучаснай тэматыцы. П'есы савецкіх драматургаў, якія паказвалі глядачам тэатр, ставіліся на нізкім ідэяна-мастацкім узроўні і былі з гэтай прычыны зніты з рэпертуара. Цяпер калектыв тэатра стаў на шлях палепшэння рэпертуара. Пастаноўкай п'ес «Рускае пытанне» і «Паўстанне ў гета» зроблены толькі першы крок. Прычым, у пастаноўцы «Рускага пытання» няма адпаведнай палітычнай вострыі, бо п'еса трыакуецца не як палітычны памфлет, а як драма.

У сваім выступленні П. Літаровіч гаворыць пра ідэюную хібнасць таго рэпертуара, з якім год назад вярнуўся ў Мінск Яўрэйскі тэатр.

— Нават пасля пастаноўкі ЦК ВКП(б) аб рэпертуары тэатраў, — гаворыць ён, — і адпаведных нашых указанняў аб зняцці

рэпертуара Яўрэйскага тэатра непатрэбных і лішніх спектакляў — як «Сіротка Хаса» і інш., пэўная група актараў спрабавала даказаць, што гэтыя спектаклі карысныя і іх трэба паказаць яўрэйскаму глядачу. Усё гэта гаворыць аб тым, што ў тэатры не вядася работа па ідэяна-палітычнаму выхаванню работнікаў. Дырэктар тэатра не рэагаваў на справядліваю крытыку спектакляў, якая была ў рэспубліканскім друку.

— Савецкая п'еса, — гаворыць Л. Літвінаў, — доўгі час недацэнвалася былым кіраўніцтвам тэатра. Нават і цяпер ёсць у асобных таварышчў невправільныя погляды на савецкую драматургію.

Л. Літвінаў крытыкуе творчы метады тэатра, яго фармалістычны тэндэнцыі, якія не паабудзены тэатр і цяпер і якія перашкоджаюць данесці да глядача жыццёвую праўду.

Намеснік Старшніна Савета Міністраў БССР тав. А. Эльман у сваім выступленні гаворыць аб тым зменах, якія адбыліся ў яўрэйскім народзе за гады жыцця пры савецкай уладзе.

— Паказаць гэтыя змены — значнае ён — пачэснае абавязак тэатральнага калектыва.

А. Эльман спыняе увагу на ачышчэнні мовы спектакляў ад архаічных слоў, якія незразумелы сучаснаму яўрэйскаму глядачу.

— Пытанне аб творчым метады тэатра, — гаворыць намеснік начальніка кіраўніцтва прапаганды і агітацыі ЦК КП(б) тав. І. Ільшын, — усплыло невыпадкава. Тэатру трэба рашучым чынам перабуавацца, стварыць свой рэпертуар. Ад гэтага будзе залежыць далейшы творчы рост тэатральнага калектыва, які павінен укладзі сваю долю ў культурнае будаўніцтва рэспублікі, узбагаціць тэатральнае мастацтва новымі творами, вартымі нашага часу. У выбары рэпертуара тэатр заўсёды павінен выходзіць з актуальнасці тэмы і ідэяна-мастацкай вартасці твора.

Тэатру неабходна стварыць спектакль, які-б выкрываў рэакцыйную сутнасць амерыканскай прапаганды і дмакратыі.

І. Ільшын ставіць, як неадкладную і першачарговую задачу, прызначэнне ў тэатр мастацкага кіраўніка.

У спрэчках выступілі М. Рывін, Я. Рамановіч, Э. Герцберг і М. Бярозкі.

Мастацкі савет рэкамендаваў Яўрэйскаму тэатру шырай абмяркоўваць новыя пастаноўкі і п'есы на агульных сходах калектыва.

Нарада маладых пісьменнікаў

Гэтымі днямі ў ССП БССР адбылася нарада па пытаннях працы з маладымі пісьменнікамі рэспублікі.

Акрамя літаратурнай моладзі на нарадзе прысутнічалі П. Броўка, М. Танк, У. Агіевіч.

А. Вядуцін інфармаваў аб працы, якую за апошні час праводзіла Праўдэнне ССП Беларусі з маладымі пісьменнікамі. Пасля гэтага К. Кірэнка, Ю. Рудзько, А. Бурдэль, М. Гамолька, А. Асталеўка, І. Грамовіч, Р. Няхай, М. Аўрамчык і інш. разказвалі над чым яны працуюць. Аб творчасці пісьменнікаў рускай секцыі гаворыў А. Міронаў.

Многія таварышы ў сваіх выказваннях адзначалі неабходнасць пераклада на рускую мову лепшых твораў маладых беларускіх пісьменнікаў. Маскоўскі паэт Д. Осін прапанаваў маладым пісьменнікам даць свае лепшыя творы для альманаха «Маладая гвардыя», які будзе выдадзены ў Маскве да 30-ай гадавіны Кастрычніка.

У заключэнне выступіў П. Броўка. Ён падкрэсліў тое, што моладзь у апошні час асабліва актыўна працуе над новымі творами. Адначасова Броўка адзначыў, што камісія па працы з маладымі аўтарамі пры Праўдэнні ССП Беларусі яшчэ недастаткова цікавіцца творчасцю маладых.

Т. ХМЯЛЬНІЦКАЯ

ЧАТЫРЫ КНІГІ

(Савецкі гістарычны раман)

Савецкі гістарычны раман 20-х гадоў — гэта пераважна раман гісторыка-рэвалюцыйны. У поле зроку раманіста трыпаць, галоўным чынам, героі-рэвалюцыянеры, правадары сацыяльных рухаў, якія аддаюць сваё жыццё за будучае шчасце і вывадненне народа, — дэкабрысты, Каракозы, Мікаіл Бейдман — вясель Аляксееўскага равеліна, кіраўнікі стыхійных народных паўстанняў — Сцяпан Разін, Пуцяноў. Дастаткова назваць раманы Чылінава «Гуляшчыя людзі» і «Сцяпан Разін», «Кюхля» і «Чарнігаўскі полк чакае Тыннава», «Апануты каменем» Ольгі Форш і яе трылогію пра Радзішчава.

І яшчэ рыса, якая адзначае ранні гістарычны раман 20-х і пачатку 30-х гадоў — гэта яго выкрываўчы пафас. У цэнтры рамана — героі, якія марыць пра сацыяльную справядлівасць і народнае дабро. Але жыццё гэтых герояў ў царскіх Расіі і змагаюцца са страшнымі механізмамі рэакцыйнай дзяржаўнасці. Выкрывае не гэтага дзяржаўнага ладу, які занявольвае народ, робіцца тэмай і матэрыялам вострых гістарычных гратэскаў Тыннава. Выдатны памфлет на паўлаўскую і нікалаўскаю Расію знаходзім мы і ў «Паручыку Кіжэ», і ў «Малалетнім Вітушышнікаве», і ў «Кюхля», і ў «Смерці Вазір-Мухтара».

Зусім адменную ролю адыраў гістарычны раман у годы вайны, калі ён набыў характар рамана патрыятычнага.

І. В. Сталін гаворыў пра натхняльны прыклад нашых вялікіх продкаў — Мініна і Пажарскага, Дамітры Данскага і Аляксандра Неўскага, Суворова і Кутузава.

У суровыя годы вярчальных выпрабаванняў думкі міжвольна звярчаліся да далёкага мінулага Расіі і ўпаміналі пра мінулыя выпрабаванні і героічныя бітвы нашай краіны з ворагамі шукалі натхняльных прыкладаў для сённяшняй рэчаіснасці. Цікавыя гістарычныя адступленні ў ваенных патрыятычных артыкулах А. Талстога. Знамянальны вярот да вобразаў Аляксандра Неўскага, Дамітры Данскага, да герояў Айчыннай вайны 1812 года. Незадоўга да вайны з'явіліся пазмы Сіманова «Аляксандр Неўскі» і «Сувораў», сцэнарый Эйзенштэйна «Аляксандр Неўскі», раман Кастыльева пра Мініна. А ў годы вайны — выдатны раман С. Барадзіна «Дамітры Данскі» і раман Голубава «Баграціён».

У сэрцы выбраных твораў савецкай літаратуры надрукаваны пакуль чатыры гістарычныя раманы. Два з іх — «Кюхля» Тыннава і «Апануты каменем» Ольгі Форш упершыню з'явіліся ў 1925 годзе, два астатнія — ў годы вайны — «Дамітры Данскі» Барадзіна (1941 г.) і «Баграціён» Голубава (1943 г.).

Першы раман Тыннава «Кюхля», з характэрным падзаглаўкам «Аповесць пра дэкабрыстаў» — твор цікавы ў многім адноснах. Перад нам нова тып гістарычнага рамана — рамана даследчыка. Тыннаў — адзін з буйнейшых савецкіх літаратурна-аўдэіў і тэатрыкаў усавобіў свае

адкрыцці і навуковыя нагляданні ў беларэаграфічнай форме. Перад нам не толькі глыбокае веданне эпохі, не толькі старанны падбор сапраўдных дакументаў, але і вельмі вострае, новае і самастойнае вытлумачэнне гэтых дакументаў, умелы павярнуць матэрыял, умелна знайсці ключ да з'явы, якая вывучаецца.

Усе думкі і знаходкі Тыннава ў яго работах «Пушкіні і архаісты», «Кюхля» і «Пушкіні» здзіўляюцца проста, прарыста і строіна знайшлі сваё мастацкае ўвасабленне ў рамана «Кюхля». Тут і востры Кюхельбекер і ў галіне трагедыі, якія ў многім абумоўлілі работу Пушкіна над «Барысам Годуновым» і вярот Кюхельбекера і Грыбнедава да высокіх трагічных вобразаў — з аднаго боку, да сапраўднай рускай народнай мовы — з другога. Тут і дасціпная, дакументальна сцверджанная здагадка Тыннава аб тым, што Кюхельбекер паслужыў часткова прататыпам і для пушкінскага Ленскага ў «Яўгені Алегіе» і для грывнедаўскага Чацкага ў «Горы ад розуму».

Але раман сацыяльна значна шырэй і глыбей, чым вузка прафесіяналісты, выключна літаратурныя праблемы, якія ўзнікаюць у сувязі з вылучэннем творчасці Кюхельбекера. У цэнтры увагі Тыннава — трагічны лёс Кюхельбекера — дэкабрыста, чалавека, якому не шануе, які гатовы аддаць жыццё за высокі ідэі вызвалення народа, але які не ўмее пільна і мэтазгодна практычна змагацца за свае ідэі.

Шлях Кюхельбекера да дэкабрызма, яго ўдзел у паўстанні на Сенцакй плошчы, трагічны крах дэкабрызма наогул і ў жыцці Кюхлі, ў прыватнасці, — усё гэта з незвычайнай сілай, праніклівасцю і вострымі дэдаца ў рамана Тыннава.

«Кюхля» — твор надзвычай смелы і багаты, не толькі пазнаваўчы, але і стылістычна, на самаму метады мастацкага ўвасаблення гістарычнага лёсу і гістарычных характараў. У рамана натуральна і заканамерна аб'яднаны некалькі апыянальных метаўраў — ад гістарычнага гратэска — адзін да буйнейшых савецкіх літаратурна-аўдэіў і тэатрыкаў усавобіў свае

нага пафаса і вобразнай многаграннасці «Вазір-Мухтара» і дакладнасці думкі, вельмі характэрнай для рамана Тыннава пра Пушкіна.

Кюхельбекер — адзін з подступаў да любімай тэмы Тыннава — тэмы Пушкіна. Нездарма вобраз Пушкіна адгрывае такую ролю ў рамана пра Кюхельбекера ад першых ліцейскіх раздзелаў да апошняй сустрэчы Пушкіна на паўстанку з высланым дэкабрыстам Кюхельбекерам.

У Тыннава — з аднаго боку — лепшыя людзі эпохі — Пушкіні, Кюхельбекер, Грыбнедаў, дэкабрысты, якія глядзяць у будучыню і выкідаць перамышлі і пераўтварыць рэчаіснасць. З другога боку — карыкатурныя цёмныя прадстаўнікі нікалаўскага рэжыма, пачынаючы ад цара і шэфэ жандармаў Бенкендорфа і канчаючы прадэжымі журналістамі Грэчам і Булгарыным.

У залежнасці ад таго, пра каго гаворыць Тыннаў у сваім рамана, змяняецца і апавядальная манера пісьменніка. Тыннаў у «Кюхлі» дае дзве розныя гісторыі снежанскага паўстання, якія па-майстарску далаўняюць адна другую. З аднаго боку — зкулісна, алектатычна «дварован» гісторыя ўнутраных інтрыг і варажасці паміж абодвума «наследнікамі» прастола — Канстанцінам і Нікалаем. Гэтая гісторыя з'яўляецца як бы ступнем дваровных мемуараў дасціпнага вольнадумца, які пдбірае рад выкрываўчы анекдотаў пра непрыстасаваны да аднаасці за кіраванне дзяржавай прадстаўнікоў царскага дома. Усё, што адносіцца да дваровнай гісторыі снежанскага пераварота — дадзена ў гэтай востра гратэскавай выкрываўчай манеры.

Зусім іншы тып гістарычнага рамана ўваўле сабою кніга Ольгі Форш «Апануты каменем». Гэты твор можна хутчэй назваць саеабсабнай фантазіяй на гістарычным матэрыяле, чым сапраўды гістарычным рамана, не глядзячы на тое, што ў рамана введзены гістарычныя дзеянні — вясель Аляксееўскага равеліна Мікаіл Бейдман, Каракозы, казацкі рэвалюцыйны гурткі 60-х гадоў, змах на Аляксандра II. Усё гэта паддзена не як аб'ек-

тыўны гістарычны матэрыял, а як-бы праз прызму свядомасці героя Сяргея Русаніна, праз яго ўспаміны аб падзеях, у якіх ён удзельнічаў. Уяўныя запіскі Сяргея Русаніна — чалавека палавічатага і несправядлівага, суперніка і тайнага здрадніка, які выдў Міхаіла Бейдмана — вось тая хітрая і вычарная форма пераламлення гістарычных падзей, якую выбрала ў гэтым рамана Ольга Форш.

«Дамітры Данскі» Сяргея Барадзіна — найбольш характэрная форма савецкага гістарычнага рамана ў годы вайны з фашызмам. Гэта вельмі тыповы вярот да рускага мінулага, як да крышцы натхняльных, героічных прыкладаў. Незвычайна актуальна ў 1941 годзе гучалі радкі рамана, прысвечанага Расіі XIV стагоддзя — «Усё краіна — як меч загартаваны з Батыевых часоў на агні лязла, сплывала пракалена, прыгнечана, а не пераламіцца. Чыстая сталь!». Раман каштоўны сваёй гістарычнай канкрэтнасцю, умелым пісьменнікам разуменні і ўсёбакова ўвасабленні перад нам эпоху, якая адлюстравана, і паказаць фігуру Дамітры Данскага надзвычай глыбока і перспектыўна. Дамітры Данскі ў рам

А. ЛАМАНОСАЎ

У СВЕЦЕ ЗДАНАЎ І ЗАБОЙЦАЎ

(Наматкі аб буржуазным кіно-мастацтве)

Усёка мастацтва, уздзейнічаючы на свядомасць чалавека, робіць уплыў на фарміраванне яго характару. Кіно—саме масавае мастацтва. Сіла яго уздзейнення на глядача асабліва вялікая.

Гаворачы аб змесце і сутнасці буржуазнага мастацтва, тав. Жданав адзначаў, што захадная культура пастаўлена «на службу эгаістычным, карысным інтарсам буржуазнай верхавіны грамадства», што мастакі Захада імкунца «адцягнуць увагу перадавых пластоў грамадства на вострых пачатках палітычнай і сацыяльнай барацьбы і адвядзі ўвагу ў рэчышча пошлай, безыдэйнай літаратуры і мастацтва, навошчэнных гангстэраў, дзятчатаў і вяр'ата, усхваляемым адзольгата і прыгод усіх авантурыстаў і прайдзісветаў».

На Захадзе працоўныя ў асноўным а'ўляюцца наведвальнікамі толькі кіно і таннага кабара, дзе духоўная ежа падаецца яму даволі падарознага зместу і нізкай якасці.

Калі прайсціся па кіно Захада, дэж можна ўбачыць, што здані забойц і трупы поўнасю авалодалі экранамі. Крыклівыя рэкламы фільмаў, стракатая і безгустоўныя афішы, тамнічыя слугы забойц і зданяў паіраюць на вас з усіх бакоў. Тут «Здань у оперы», «Мая жонка чараўніца», «Я шукаю свайго забойцу», «Людзі без сэрца», «Забойства на Каперштрэс», «Жанчына лепш за дыпламата».

Штотмесячна на экраны выкідаюцца сотні новых карцін. Ады расказваюць аб спрытных прыгодах крмінальных залчнцаў і авантурыстаў, другія апавядаюць аб брудных гісторыях кахання, трэція—аб шляхах да паспяховай кар'еры, чявертыя—аб аданях розных гатункаў і ўзростаў.

У «старыя добрыя часы» на Захадзе людзі яшчэ верылі, што кожны чалавек можа самастойна пабудавач асабістае жыццё і не падаравалі, што ў адным кутку Еўропы працавалі над печамі Майданэка і Асвенціма, над вышмагнутымі бомбамі, якія разбураюць гэтае шчасце. У тая часы на экранх Еўропы жылі мірныя, хай не вельмі разумныя дзятчаты нахштат Мэры Піфрда і героі ў стылі Гары Піна. Нахай гэта было не высокае, не гянульчэ і вальмінае мастацтва, якбэ раскрывала свет, а найнае суцэльнасць—усэ-такі мы бачылі і людзей, вялікіх ці маленкіх, в душой, з жаданямі, з воляй абараняць сваё шчасце.

А цяпер... Нам не даводзілася бачыць ніводнага значага кіно-твора, прысвечанага барацьбе з гітлераўскай Германіяй, ні аднаго фільма, які-б расказваў аб барацьбе народа за свае правы. Гэтых вострых сацыяльных і палітычных тэм буржуазнае кіно ўпарта пазбягае.

Большасць карцін паўтарае адна другую. Але яны не заўсёды такія беззмстоўныя, такія бешкоўныя, як здаецца на першы погляд. У іх прапавядаецца непарушнасць капіталістычнага ладу, вера ў святасць

улады капітала, права на расавае заплячленне, ганебныя буржуазныя адносіны да жанчыны, да шлюбу.

Як быццам па ўказам чараўніка, на ўмоўным свеце буржуазнага экрана здароўца нэвергадныя рэчы. Падлюга пракурор—забойца і гвалтоўнік, хутка перафарбавецца ў светлыя тоны (фільм «Я вынаваты»), беспрытульны хлопчык, які ў цяжкую хвіліну жыцця забівае гандлярра, у фінале карціны пад гукі скрыпкі мірна наізвае матылёў для калекцыі (фільм «Дзцяц вуліцы»). Аўтары гэтых кінакарцін усё час імкунца гаварыць няпраўду. Ружова-ліжыны кадры міляюць на экране. Буржуазнае мастацтва ставіць сабе задачай не выкрываць несправядлівасць, а хаваць яе. Нахай чалавек пойдзе з кіносеанса заспакоюм і расчуденым. Нахай ён забудзе аб беспрацоўі, аб трагічным лёсе моладзі, аб велізарным жабрацтве. Нахай ён забудзецца аб неабходнасці змагацца за іны, праўдзівы парадок, іныя, праўдзівыя чалавечыя адносіны. У буржуазным грамадстве, дзе ўсё пабудавана на хлусі, мастак павінен прыстаювацца да гаспадара. Без грошай не паставіць фільма, а буржуа не дае грошай на тое, каб убачыць праўду аб сабе.

Цяпер Захад наводнены старой амерыканскай кінопрадукцыяй. Кіноздыкі Галівуда «адукоўваюць» Еўропу старэзнай, ад якой смардыць нафтаінам. Выязнута з архіва старыя героі з Тэхаса—Вільям Харт, надзвычайны трукч Чарльз Хетчэсон, былы вундэркін—Джэкі Куган, прывабная Руф Радан. Гэтым фільмам памешай меры больш трох дзсяткаў год. Праўда, у амерыканскіх беззмсенаў ёсць і навікі, баявікі, нахштат «Я шукаю свайго забойцу», у якім выведзены карыкатуры вобраз негра. Аднак, думалася, што ў краіне, дзе існуе помнік Свабоды, дзе сямая ідэя расавай дыскрымінацыі, з якой ваявалі яшчэ Аўраам Лінкальн і Франклін Рузвельт, будзе асуджана кожным сумленнем чалавекам. Але выходзіць так, што пасля жажлівага расізма ў грамадскім жыцці ідэя расавай дыскрымінацыі асемлілася прыўзніць сваю агідную маску і ў кіномастацтве Амерыкі. Здымаюць у амерыканскіх фільмах і б'ямэрнае скажэнне твораў вялікіх пісьменнікаў свету. Ідэя фільма «Сабор Парыжскай богамачі» зведзена толькі да кахання Эсміральды і Квазімоды. Гэта ўсё, што здолелі знайсці цікавага ў рамане Віктара Гюга амерыканскія кіноздыкі. Ад цудоўнага твора І. Мэрыме «Кармен» нічога не засталася.

Нам давядзлася праглядзець дзсяткі кінокарцін на так званую тэму «кахання». Тут: «Рапсодыя кахання», «Права на каханне», «Ноч ростані», «Белыя грозы». У гэтых фільмах «каханне» змяняецца ве усіх склонах. Аголеная цела, апляхуа, жалючыя пацалункі—вось ув-сь арсенал прыёмаў, якімі карыстаюцца аўтары эротыкі, бруду і пошласці. Зрэчынасць пераважае ў большасці захадніх фільмаў. Гэта нішчэ раз даказвае тую жахлівую прапаганду спарэхілага рэакцыйнага мастацтва, якое служыць мэтам атручвання свядомасці працоўных мас буржуазных краін.

Т. ПАЛЯШЧУК

ДОБРАЯ ПРАГРАМА

Мінскі Дзяржаўны цырк пачаў сваю работу толькі ў канцы лета. Гледзчы былі паказаны дзве праграмы. Абодзве яны вызначаліся добрай апрацаванасцю нумароў, зладжанасцю ў рабоце партнёраў, добрымі якасцямі выканання, жывасцю выступленняў. Як першая, так і другая праграмы былі рознастайныя—у іх прадстаўлены амаль усе віды цыркавога мастацтва.

Другая праграма, якая была паказана ў апошнія дні, была анямаліва тым, што ў яе уваходзіў такі буйны паветрава-эківілібрыстычны атракцыён, з якім выступіла заслужаныя артысты РСФСР сёстры Кох. Арыгінальнасць гэтага нумара ў тым, што ў ім спалучаецца выключная тэхніка балансу на металічнай канструкцыі з пластычнасцю і рытмічнасцю выкананняў. Кожная эківілібрыстычная фігура выконваецца сёстрамі Кох з выключнай балятнай лёгкасцю і пачуццём дакладнай роўнавагі. Металічная канструкцыя зроблена ў выглядзе велізарнага семафора, на плоскасцях якога і робіць у павяры пад купалам свае складаныя эківілібрыстычныя трукі сёстры Кох.

Цікава ў гэтай праграме прадстаўлена аграбатка. Тут асабліва вылучаюцца дзве групы—аграбаты на вярблодах пад кіраўніцтвам заслужанага артыста РСФСР Кадыр-Гулама (В. К. Янушэўскага) і аграбаты з падкіднымі дошкамі—Сямёнавы. Гэта дзве найбольш масавыя групы, якія дэманструюць спрытнасць, дакладнасць і разлік у прыжках. У больш выгодным становішчы знаходзіцца група Кадыр-Гулама, бо яе выступленне стварае пэўную карціну—нездарма кіраўнік гэтай групы называе свой нумар: «раніца ў вёсцы». Мы бачым моладзь, якая ў вольны час радасна і іяксёла праводзіць свой адпачынак, і разам з тым усё гэта афармляецца

даволі цікавымі выступленнямі. Некаторыя бухарская этнаграфічнасць у спалучэнні са стылем балаганнага цырка надала нумару своеасаблівасць.

Выступленне-ж групы Сямёнавых паабудлена кампазіцыйнай цяльнасцю.

Прыемнае ўражанне пакідаюць такія складаныя і разам з тым своеасаблівыя нумары па тэхніцы выканання, як палёт В. Арзуманова і эківілібрысты на перахах Несцерава. Складаныя нумары артысты робіць лёгка і прыгожа.

Нумары паветравай гімнастыкі Барысвай і Лісеўскай і партэрны палёт Арыаўтаых хая і сіцілны, але арыгінальныя. Хацелася-б, каб трукі былі больш складаныя, бо тэхніка гэтых артыстаў дазваляе ім робіць большае.

Звычайна пра клоунаў рэцэнзенты заўсёды, па традыцыі, гавораць толькі ў адмоўным плане. Што датычыцца каміка-парадыста Я. Піменава, дык мы можам смела сказаць: як дыванны клоун, ён здольны артыст,—добры эківілібрыст, мае пачуццё гумару, не паабудлена вынаходлівасці. Але асноўная яго заагна ў тым, што ён не можа праводзіць сцэнікі з дыялагам; іммічыны сцэны праходзяць больш аямілена.

Адносна буйнонай клаунады артыстаў Зверава і Сержа трэба проста сказаць, што ўсе іх нумары старыя і мала змястоўныя. Калі звычайна разгаворнік выступіпаюць з надзвычайнымі матэрыяламі, дык у артыста Зверава і Сержа надварот, усё рэпертуар пабудавана на адцягненым матэрыяле. Ні драматычнае падчыне бісвіту ў капелюшы, ні пазыкі грошай у публікі і работнікаў цырка, ні пустыя жарты не ўзбагачаюць нумару, а толькі збядняюць даволі зладжаную клаунаду.

Увогуле першая дзве праграмы мінскага цырка можна лічыць добрымі.

На здымку: Ліа—арт. М. Аганьянц і Чапура—арт. І. Лісеўскі («Дзеці сонца» ў Дзяржаўным Рускім тэатры БССР). Фота Г. Бугаенкі.

У кіностудыях краіны

У кіностудыях краіны рэжысёры, акторы і мастакі працуюць над стварэннем новых мастацкіх кінакарцін, прысвечаных савецкаму чалавеку.

З Вільнюса ў Маскву вярнуўся пастаўвачны калектыў студыі «Мосфільм», які праводзіў у Літве натурныя здымкі эпизодаў кінакарціны аб герайнай дачцы савецкай Літвы—комсомлаца Марыі Мельнікайтэ. Дзямі з Краснадона вернецца здымачная група студыі «Саюздэпфільм», якая ставіць пад кіраўніцтвам рэжысёра С. Ярасімава фільм «Маладая гвардыя». Асноўныя ролі ў фільме выконвае моладзь—студэнты Усеаюназнага інстытута кінематаграфіі.

Многа новых кінофільмаў прысвечана герайным падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Студыя «Мосфільм» працуе над кінакарцінай «Сталінградская бітва» па сцэнарыю Н. Вірты. Фільм «Трэці удар», які рэжысёр І. Саўчанка здымае па сцэнарыю

А. Первенцава, пакажа разгром немцаў у Криму. Кінакарціну «За тых, хто ў моры» за аднайменнай п'есе Б. Лаўрэвіча ставіць студыя «Ленфільм». У Кіеўскай кіностудыі рэжысёр Дмахоўскі праводзіць здымкі фільма «Людзі з чыстым сумленнем» па сцэнарыю П. Вершыгары.

Да 30-й гадавіны Кастрычніка будуць закончаны здымкі фільма «Выхаванне пацунцаў»—аб вялікім жыццёвым шляху рускай жанчыны—ірадынай настаўніцы. У галоўнай ролі здымаецца а'ўтарат Сталінскай прэміі В. Марыцкая, ставіць фільм рэжысёр М. Данская.

Новыя кінакарціны для дзяцей здымаюцца ў павільёнах студыі «Саюздэпфільм». Дзеці ўбачаць фільмы: «Аляксандр Матросоў», аб героі-салдаце, які закрыў сваім целам амбразуру нямецкага дзота, а таксама карціны «Першапласнік», «Чырвоны гальштук» і інш.

(ТАСС).

Па слядах нашых выступленняў

„НЕПРЫГОДНЫ ПАДРУЧНІК“

Пад тэмай а'галюкма наша газета ў № 39 надрукавала артыкул Р. Няхая аб падручніку для ІІІ класа «Роднае слова».

У адказ на гэты артыкул нам, міністра асветы тав. Умрыйка наведамі наступнае:

«Апублікаваны ў № 39 Вашай газеты крытычны артыкул Р. Няхая пад а'галюкма «Непрыгодны падручнік» правільна характарызуе памылкі і недахопы падручніка для ІІІ класа «Роднае слова», які выданы быў у 1946 годзе. Падручнік «Роднае слова» на 1947—48 вучэбны год

у такой рэдакцыі не выдаваўся. Цяпер над складаннем падручніка працуе новы а'ўтарскі калектыў, які ўлічвае ўсе крытычныя заўвагі і рэзэрвы, якія былі апублікаваны ў друку, а таксама прысланы ў Міністэрства асветы БССР настаўнікамі школ.

Міністэрства асветы БССР зробіць усё намаганні, каб складзі і выдасць высока якасны падручнік па чытанню і развіццю мовы для ІІІ класа школ БССР.

Новыя кнігі

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі выпускае Кастрычніцкую серыю кніг, у якую ўвайшлі дзсяткі твораў вядомых беларускіх пісьменнікаў. Кнігі выдаюцца з партрэтамі пісьменнікаў і прадмовамі, у якіх дзецца характарыстыка жыццёвага і творчага шляху пісьменніка.

З Кастрычніцкай серыі ўжо выйшлі з

друку і паступілі ў продаж «Выбраныя творы» Кандрата Крапіны, «Выбраныя апавяданні» Міхася Лынькова, «Вакол свету» Янкі Маўра, «Пад небам бацькаўшчыны» Пятра Глебікі і «Выбраныя творы» Эмітрака Вядулі.

У хуткім часе выйдзюць у друку і астатнія кнігі серыі.

„Глыбокія карэнні“ на сцэне Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР

Дзяржаўны Яўрэйскі тэатр БССР паставіў цікавую п'есу амерыканскага драматурга Д. Гоу і А. Д'Юба «Глыбокія карэнні» (рэжысёр Марголіні) і гэтым спектаклем пачаў сезон 1947—1948 г. Г. Гэта п'еса ўвайшла ў рэпертуар нашых тэатраў таму, што яна прадстаўляе мастацкі дакумент, які выкрывае адно з яркіх праўленняў фашыскай ідэалогіі пануючых класаў Амерыкі.

Амерыканская прапаганда—кнігі, друк, радыё, кіно і скурны вылазцы, рэкламуючыя з нахабнасцю прафэсійных балаганцаў бланзаў сваю халёдную «дэмакратыю» — амерыканскую палітыку, амерыканскі «стандарт жыцця», амерыканскі «капіталізм», амерыканскі «дабрабыт» і «роскіт». Амерыка імкнецца стварыць і прышчэпіць свету ідэю аб «Амерыцы—залатай краіне» і складае планы аб укараненні гэтага «міфа» атамнай бомбай.

І вось сярод гэтага страшнанага вярхалі і гвалту амерыканскіх Шэйлокаў, Ягэ і Макіявелі, у моры таласоў падлюг і двудушнікаў прагучуць трыжоны голас прагрэсывых пісьменнікаў, усхваляваных палітыкай кіруючых колаў і класаў, якія заадала нахабна парушаюць усе нормы дэмакратыі.

Гэты голас гучыць у «Глыбокіх карэніх», дзе досыць праўдыва адлюстраваны істотны бок амерыканскага ладу, паказаны агідная морда амерыканскай «дэмакратыі». І калі сюэт п'есы Гоу і Д'Юба—дыскрымінацыя неграў, дык тэма яе значна шырай—расавае дыскрымінацыя, як адна з прычў дзейнасці ворагаў прагрэса—тыповых прадстаўнікоў ідэалогіі пануючых класаў Амерыкі.

Дзясць п'есы разгортваюцца ў адной сямі ў маленкім гарадку Паўднёвых штагаў, але перад намі паўстае ўся Амерыка з тыповымі карцінамі амерыканскага буржуазнага жыцця. І ў гэтым аб'агудненні п'есы, з навінасю ў ёй сацыяльнага гняву супроць рэакцыйных кіруючых колаў, у

Л. ЛІТВІНАЎ

выяўленні насяпання пратэсту прыгнечаных неграў і заключачае патрэбнасць «Глыбокіх карэняў» для нашага глядача. П'еса выкрывае міф аб амерыканскай «дэмакратыі».

Уключэнне «Глыбокіх карэняў» у рэпертуар Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР трэба лічыць правільным з пункту гледжання працягвання працы тэатра над п'есамі, якія ставяць вострыя сацыяльныя праблемы і з пункту гледжання пашырэння тэматыкі тэатра.

Некаторыя сцэны хваляюць глядач, «есамі ў спектаклі востра гучыць нафас раскрыцця рэакцыянераў і ненавісціку дэмакратыі і прагрэса. Спектакль робіць арысуючы справу. На жаль, сіла здэзэняні ліяктыка і яго ідэяльнасць (а разам з тым і мастацкая) зніжаны некаторымі стотымі памылкамі ў аналізе п'есы і лібэлі метада яе ўвасаблення.

Тэатр не дагледзеў і недастаткова ацэну тэму пратэста нарастання гняву ў неграў і сумленных белых.

Сенатар Лянгдон, перакананы рэакцыянер, адчувае ў Брэце патэнцыйную пагрозу для свайго ладу і імкнецца пазбавіцца ад яго (Брэта), таму што Брэт у п'есе неабяспечны, але не такі ён у спектаклі.

Нас захапіла ў маці Брэта—старой негрынкі Бэле, не яе набожнасць і пэкорлівасць панам, а той выбух пратэста, да якога яе прыводзіць жыццё.

Нават дэвушкіна-негрынкіня Гонай, ужо некалькі сапаваная «цывілізацыяй» белая паню і паслужыўшая а'зброяй распрэмы з Брэтам—у канцы канцоў па-свойму паўстала супроць эксплуатацараў-паню.

У цперашнім варыянце спектакля другі акт заключаче ў сабе некаторы пратэст, а трэці—кульмінацыйны акт—амаль паабудлена рад сумненняў выклікае кампазіцыя і стылявая прырода спектакля. Прыём меладрамы спалучаюцца ў ім з даўно забытымі прыёмамі найнага сацыялагічвання тэатраў рабочай моладзі, ці «сіняй блузы» (напрыклад, нечаканы зварот Джэнеўры да гледзачоў з пытаннем: «А ці ёсць выйсець?» альбо адыход Бэле і Брэта ў фінале спектакля ў глядзельную залю). Месцы, вырашаныя ў плане псіхалагічнага рэалізма, не данасоўваюцца да спевачоў з уступу і з'яўляюцца спектакля, Мэрык, Макусуэл і Брэт выконваюцца ў заадала спрощаным бытавым плане, Гонай і Бэле—у плане стылізацыі.

У пагоні за знешняй тэатральнай займальнасцю і іржасцю рэжысура вырашыла спектакль на рухавой сцэне, стварыўшы замест адной дэкарацыі аўтараў—хола ў доме Лянгдона—тры: хол, веранду і куток сады.

Не аспрэчваючы прычыновага права рэжысуры на змену месц дзеі, узказаных аўтарам, я лічу, што ў дзядзеным выпадку гэта з'яўляецца пастаўвачным прыёмам, які не ўзбагачае змест спектакля, а, наадварот, скажае яго сі перахалдае яго вынаўленню і зусім не вынікае са зместу п'есы.

Дэкарацыі мастака Рабічава паабудляюць п'есу яе строгага каларыта і часам ствараюць напавільную атмасферу для дзейнасці асоб. Калі, напрыклад, можна пагадацца са з'яўленнем Бэле і Брэта на малелькай верандзе, якая выглядае, як чорны ход» у дом, дык зусім недарэчна выглядае сэнатар Лянгдон, які п'е гарбаты на гэтай-жа верандзе. Інтымная размова Брэта і Джэнеўры, якая адбываецца ў садзе, гучыць ілжыва таму, што ў доме Лянгдона негр, які адважыўся адасобіцца ў садзе з дачкой сэнатара, рызкуе «ліччам». Пры іншым палітычным ладзе закаханыя маладыя людзі—белая і негр—маюць права і магчымасць марыць аб каханні, але толькі не ў страшным свеце, дзе гаспадарыць лянгдоні. Тут пагоня за знешнім дэкарацыйным эфектам скаіла важную ідэю і псіхалагічную сутнасць п'есы. Не выяўляюцца рэалістычным мастацтвам мэбля з хола, якая застаецца за апаасэнаіе і пры «верандзе» і пры «сады».

Праўдзе павароту сцэны пры адкрытай заслона, н'уэмае хаджэнне актараў па цёмных завулках сюр дэкарацыі ў радзе выпадкуў п'есе настрой сцэні і неруе сваёй непатрэбнасцю. Тут рэжысёр дэманструе сілаю вынаходлівасць (дарэчы—не новую) ва урон ігры актараў і вынаўленню духу і думкі п'есы.

Спектакль выяўраў-бы, калі-б дэкарацыя адпавядала ўказаным аўтарам.

Неабходна, дамуецца мне, разгучыць спектакль ад прамернай колькасці музыкі, якая заагулае гаворку актараў, паглыбляючы элементы меладрамы, музыкі, часам надуманай і мала меладыйнай (кампазітар Мільнер).

Вярта адзначыць культурны пераклад Цяльсіна і Воймвала, а таксама рад цікавых касцюмаў мастака Рабічава.

Старанная работа рэжысёра в актормі дала эфект у сэнсе росту некаторых актараў у кірунку паглыблення іх творчай ра-

боты (Герцберг, Сонкін, Фрыдман і, асабліва, Гонай-Чайгорская).

Але агульнае хібы пастаўнокі выяўляюцца ў ігры актараў. Лянгдон-Рутшэйн, беспспрэчна, адна з удач спектакля. Рутшэйн стварае востры і пераканачы вобраз закаранелага рэакцыянера, ворага дэмакратыі. Яго Лянгдон, па сутнасці, крмінальны і сацыяльна небяспечны тып. І унутраны і знешні вобраз ясны і цэласны. Ён выклікае нязнісць гледача да сёньнешніх гаспадароў Амерыкі.

У выкананні Фрыдман—Аліса—«яблычка ад яблыні»—не менш агідная, чым яе бацька і, быць можа, больш небяспечная з прычыны яе ігры ў «дэмакратычнасць» і даччэнні да неграў. Некаторыя бакі характару Алісы Фрыдман правільна зразумелі і выявілі: не душэўную хасцэц, заасліваць, жорсткасць. На жаль, справа выкрывацы Алісы не давэдзена артысткай да канца.

Артыст М. Кулінец іграе Макусуэла крыху дзіваком і часам проста балязлым чалавекам. Але Макусуэ не гэтакі—гэта літры дзятлок, які хавае свае прафашысцкія погляды. Лянгдон вораг цынічна адкрыты, а Макусуэл заігрывае з грамадскай думкай, імкунца з-пад цішка рабіць свае подлыя рэакцыйныя справы.

Замест выкрывацы гэтага заадала расіста, гэтага ваўка ў авечай скурцы, Кулінец рысуе жанравы вобраз амаль бясрыўднага дзівака.

Лібэральны пісьменнік Мэрык, якому уласцівыя добрыя пачуцці, які парывае з Алісай і сімпатызуе неграў—Брэту, не раскрыты ў спектаклі М. Бярозкінам. Вобраз Мэрыка ў выкананні Бярозкіна паабудлена сардэчнай цэльнай. Зусім не выяўлена тэма бесіельнага ліберальнага людзей гэтага тыпу.

Адзін з прывабных вобразаў п'есы—малодшая дачка Лянгдона—Джэнеўра, яшчэ не скалечаная нявольніцкай «мараллю», якая пахалала негра сумленным і чыстым каханнем і якая адыходзіць назаўсёды з гэтага гнязда чалавечанявісціва, знай-

шоў у асобе Э. Герцберг сур'езную вынаўлену. У ігры Герцберг ёсць шчыраасць, прывабнасць, сур'езнасць у труктоўм вобразаў і гэта з'яўляецца дасягненнем артыста. Аднак тэма пратэста Джэнеўры наслаблена і гэтым тлумачыцца не разубленасць у фінале п'есы.

Сумленная і чыстая душа маці Брэта—старой негрынкі Бэле—выяўлена артысткай Ю. Арончык з вялікай цэльнай і арычнай усхваляванасцю. Надоўга запамінаецца адухоўлены твар маці-Бэле ў момант прыезд сына, героя вайны. І наогул іншы-рысунк ралі Бэле надзвычай прывабны і хваляючы. Даводзіцца шкадаваць, што глеў і пратэст негрынкі і маці ачэненны ў многіх месцах саціментальна-дзязлівымі адносінамі да тэмы. Імкненне найсці характарную гаворку неграў прывало да задняй стылізацыі фанетыкі мовы і гэта расхалдавае сваёй штугнасцю.

Вялікай творчай удачай малодшай таленавітай актрысы М. Чайгорскай з'яўляецца выкананне ёю ролі Гонай. Пакінем на сумленне рэжысёра некаторае нападставанне негрынкінай дэжавай экзотыкі ў ілэастычным рысунку ролі (добра тэхнічна засвоеная актрысай), чаго не магло быць у дзятчынкі-негрынкіня, якая не так даўно прыйшла з вёскі ў маленкі горад. Неабходна адзначыць шчырасць выканання, прывабнасць, вастрыню і разам з тым лёгкасць ігры.

Поспех Чайгорскай абіае многае.

Малады артыст Сонкін вырас у праці над Брэтам, але разам з тым роля пакуў не пад сілу яму. Інтэлектуальнасць гэтага негра, яго магутны тэмперамент, яго эаціянальнае абуджэнне не раскрыты ў спектаклі, а спектакль у гэтым раскрыці адчувае вострую патрэбу.

Напружная работа ўсёго калектыва тэатра павіна быць накіравана на асэнсаванне сваіх памылак, на раздзіц сваіх дасягненняў па шляху стварэння спектакляў у стылі сацыялістычнага рэалізма, у